

„ANALIZA ZAPOTRZEBOWANIA RYNKU PRACY NA OKREŚLONE ZAWODY I WYKSZTAŁCENIE ZLOKALIZOWANE W RAMACH OBSZARU FUNKCJONALNEGO KIELC – REALIZACJA DLA ZIT W OKREŚLONYCH BRANŻACH Z UWZGLĘDNIENIEM SEKTORÓW SZYBKIEGO WZROSTU I INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI”.

Dokument opracowany na potrzeby realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020

Kielce, LUTY 2017

Obserwatorium Rozwoju Regionalnego
Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego

Spis treści

Wstęp	2
1. Obszar objęty wsparciem strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.....	2
2. Cele Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.....	3
3. Potencjał społeczno-gospodarczy gmin Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego i województwa świętokrzyskiego.....	5
4. Zapotrzebowanie na określone zawody i kwalifikacje zlokalizowane w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.....	17
5. Sektor szybkiego wzrostu i inteligentnych specjalizacji.....	23
6. Analiza zapotrzebowania na wykształcenie o Obszarze Funkcjonalnym Kielc.....	28
7. Wnioski	31
8. Bibliografia.....	34

WSTĘP

Potrzeba zdiagnozowania i przeanalizowania zapotrzebowania rynku pracy na konkretne zawody i konieczności wspierania oraz potrzeby określonego wykształcenia osób na wyodrębnionym i ulokowanym na obszarze funkcjonalnym Kielc wynika z realizacji zadań w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w zidentyfikowanych branżach przy uwzględnieniu i wzięciu pod szczególną uwagę sektorów szybkiego wzrostu i inteligentnych specjalizacji. W nowym okresie programowania na lata 2014-2020 Komisja Europejska po raz pierwszy powierzyła władzom miejskim ośrodków wojewódzkich wdrażanie części Regionalnego Programu Operacyjnego. 11 maja 2015 r. zostało podpisane Porozumienie między gospodarzami 12 jednostek samorządu terytorialnego o utworzeniu Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, określające zasady współpracy przy przygotowaniu i realizacji instrumentu nazwanego Zintegrowanymi Inwestycjami Terytorialnymi Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

1. OBSZAR OBJĘTY WSPARCIEM STRATEGII ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH KIELECKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO.

Kielecki Obszar Funkcjonalny (KOF) należy do mniejszych obszarów funkcjonalnych w kraju i składa się obecnie z 12 gmin. W roku 2015 liczba mieszkańców według faktycznego miejsca zamieszkania KOF wynosiła 339 285, co stanowiło nieznaczny spadek w porównaniu z 2014 r., kiedy liczba mieszkańców wynosiła 339 549 w obszarze KOF. Określenie KOF następowało m. in. na podstawie analizy ruchu budowlanego we wszystkich gminach województwa, ze szczególnym uwzględnieniem zasięgu zjawiska suburbanizacji w Planie Zagospodarowania Województwa. W efekcie przeprowadzonych działań Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego Kielce (obecna nazwa Kielecki Obszar Funkcjonalny) tworzą: miasto centralne Kielce i 11 gmin, tj.: Gmina Zagnańsk, Gmina Masłów, Gmina Górno, Miasto i Gmina Daleszyce, Gmina Morawica, Gmina Sitkówka-Nowiny, Miasto i Gmina Chęciny, Gmina Piekoszów, Gmina Miedziana Góra, Miasto i Gmina Chmielnik oraz Gmina Strawczyn.

Tabela 1. Ludność gmin należących do KOF w latach 2014-2015.

	2014 r.	2015 r.
Chęciny	15 022	15 014
Chmielnik	11 477	11 444
Daleszyce	15 625	15 647
Górno	13 881	13 977
Masłów	10 565	10 602
Miedziana Góra	11 182	11 260
Morawica	15 603	15 801
Piekoszów	16 286	16 321
Sitkówka-Nowiny	7 651	7 708

Strawczyn	10 453	10 505
Zagnańsk	12 947	12 960
Kielce	198 857	198 046

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL.

2. CELE ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH KIELECKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO.

Zawarte Porozumienie z 11 maja 2015 r. między dwunastoma jednostkami samorządu terytorialnego ma na celu budowanie efektywnej współpracy pomiędzy Kielcami i pozostałymi 11 j. s. t. skupionymi wokół miasta wojewódzkiego. Służyć ma temu realizacja wspólnych przedsięwzięć i projektów w ramach obecnej perspektywy finansowej Unii Europejskiej przy wykorzystaniu nowego instrumentu wdrażania funduszy strukturalnych, jakim są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Źródłem tego wsparcia będzie zarówno Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, jak i Europejski Fundusz Społeczny. Na ten cel w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 zostały przeznaczone środki w wysokości ok. 82 mln euro, co stanowi 6,04% całkowitej alokacji środków przeznaczonych na realizację RPO WŚ na lata 2014-2020. Ponadto niektóre projekty zapisane w Strategii ZIT KOF, mające charakter komplementarny, będą współfinansowane z krajowych programów operacyjnych. W ramach Programu Operacyjnego Polska Wschodnia na lata 2014-2020, została przewidziana pula środków dla Województwa Świętokrzyskiego na realizację projektów komplementarnych do projektów ZIT, w zakresie transportu niskoemisyjnego, w kwocie ok. 67 mln euro. W związku z zaplanowanymi projektami i przeznaczeniem tak dużych środków finansowych do ich realizacji niewątpliwie nie pozostanie to bez wpływu na zapotrzebowanie rynku pracy na określone zawody i wykształcenie w zakresie konkretnych branż, a w szczególności w sektorach szybkiego wzrostu i inteligentnych specjalizacji, co zostało przewidziane w „Strategii rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020”, w Osi priorytetowej 6 RPO WŚ oraz w Osiach 8, 9 i 10.

Celem głównym Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego jest poprawa jakości życia mieszkańców i rozwój gospodarczy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego
Cele strategiczne to:

Cel 1: Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy.

Działania strategiczne planowane do realizacji w ramach celu strategicznego 1 to m. in.:

- promocja i wsparcie samozatrudnienia,
- aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych,
- wsparcie osób powracających na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka,
- budowa obwodnic Kielc,

- działania na rzecz zwiększenia dostępności zewnętrznej KOF, w tym w szczególności transportem samochodowym i lotniczym,
- wykorzystanie transportu kolejowego do poprawy połączeń między gminami KOF a Kielcami.

Cel 2: Poprawa dostępności komunikacyjnej i bezpieczeństwa drogowego.

Działania strategiczne planowane do realizacji w ramach celu 2 strategicznego to m. in.:

- rozbudowa i poprawa jakości dróg na obszarze KOF tak, aby zwiększyć wewnętrzną i zewnętrzną integrację obszaru funkcjonalnego oraz bezpieczeństwo drogowe,
- rozwój i integracja systemu komunikacji publicznej,
- poprawa ilości i jakości taboru autobusowego,
- budowa obwodnic Kielc,
- działania na rzecz zwiększenia dostępności zewnętrznej KOF, w tym w szczególności transportem samochodowym i lotniczym,
- wykorzystanie transportu kolejowego do poprawy połączeń między gminami KOF a Kielcami.

Cel 3: Rozwój oferty zdrowotnej, socjalnej i edukacyjnej, w tym poprawa jakości nauczania.

Działania strategiczne planowane do realizacji w ramach celu 3 strategicznego to m. in.:

- zwiększenie liczby miejsc w przedszkolach i poprawa dostępu do nich we wszystkich gminach KOF,
- rozwój oferty edukacyjnej szkół na terenie KOF, w tym zajęć pozalekcyjnych,
- rozbudowa i wyposażenie placówek oświatowych,
- rozwój oferty kształcenia zawodowego dla branż obecnych na terenie KOF,
- edukacja na rzecz innowacyjności i promocja postaw innowacyjnych,
- wsparcie zmiany oferty edukacyjnej szkół zawodowych i średnich na dostosowaną do potrzeb rynku pracy,
- stworzenie systemu szkoleń oraz przekwalifikowania dla mieszkańców KOF,
- budowa i wyposażenie Centrum Kształcenia Praktycznego,
- aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem,
- realizacja programów zdrowotnych.

Cel 4: Zwiększenie atrakcyjności turystycznej KOF.

Działania strategiczne planowane do realizacji w ramach celu 4 strategicznego to m. in.:

- zagospodarowanie lokalnych zasobów przyrodniczych i ekologicznych na potrzeby rekreacji, turystyki i edukacji wraz z ich promocją,
- rozwój infrastruktury sportowej, turystycznej, rekreacyjnej.

Cel 5: Poprawa efektywności energetycznej oraz inwestycje w odnawialne źródła energii.

Działania strategiczne planowane do realizacji w ramach celu 5 strategicznego to m.in.:

- termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej w każdej gminie,
- modernizacja oświetlenia ulicznego,
- zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- realizacja planów gospodarki niskoemisyjnej,
- uporządkowanie i rozwój systemu ścieżek rowerowych w KOF.

3. POTENCJAŁ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO.

Demografia

Stan ludności na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego w latach 2013-2015 był stabilny (tabela poniżej). W 2013 r. liczba mieszkańców KOF wynosiła 33 969 osób, w 2014 r. 339 549 i w 2015 r. 339 285 osób. Wyniki te można uznać za pozytywne w odniesieniu do generalnie niekorzystnej sytuacji demograficznej województwa. Negatywną stroną stanowi brak napływu wielu nowych mieszkańców spoza KOF, co w dłuższej perspektywie może stanowić zagrożenie dla tego regionu.

W większości gmin KOF w badanym okresie liczba mieszkańców minimalnie wzrastała, ale mogło to mieć miejsce kosztem miasta Kielc, gdzie liczba mieszkańców nieznacznie spadała w kolejnych latach, malejąc w 2014 r. o 1 013 mieszkańców, a w 2015 r. o 811 osób w stosunku do poprzedniego roku. W gminach Chęciny i Chmielnik liczba mieszkańców malała w niewielkim stopniu w następujących po sobie latach. Prawdopodobnym jest, aby mieszkańcy Kielc przeprowadzili się na tereny podmiejskie, do innych gmin KOF. Trend ten jest dość naturalny dla obszarów, na których występują procesy aglomeracyjne, powinien jednak prowadzić do rozpoczęcia realizacji polityki zatrzymywania mieszkańców w obszarze kluczowym tak, aby nie doprowadzać w bliskiej przyszłości do wyludnienia, a co za tym idzie, do zapaści społeczno-gospodarczej centrum miasta metropolitalnego. Porównanie gmin KOF pod względem potencjału demograficznego (z wyłączeniem Kielc, jako miasta metropolitalnego mającego przeważającą liczbę mieszkańców) wskazuje, iż do gmin większych, o liczbie ludności powyżej średniej (wynoszącej dla wszystkich gmin 12 789 mieszkańców w gminie) dla omawianego obszaru można zaliczyć gminy: Chęciny, Daleszyce, Górno, Morawica, Piekoszów i Zagnańsk. Najmniejszą gminą KOF jest Sitkówka-Nowiny, gdzie zamieszkuje niewiele powyżej 7 500 osób. Liczba pozostałych mieszkańców gmin, waha się na poziomie od 10 000 do ponad 11 500 osób.

Tabela. Ludność gmin należących do KOF w latach 2013-2015.

	2013	2014	2015
Chęciny	15 082	15 022	15 014
Chmielnik	11 566	11 477	11 444
Daleszyce	15 556	15 625	15 647
Górno	13 770	13 881	13 977
Masłów	10 468	10 565	10 602
Miedziana Góra	11 074	11 182	11 260
Morawica	15 373	15 603	15 801
Piekoszów	16 284	16 286	16 321
Sitkówka-Nowiny	7 587	7 651	7 708
Strawczyn	10 346	10 453	10 505
Zagnańsk	12 993	12 947	12 960
Kielce	199 870	198 857	198 046

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL.

Generalnie liczba mieszkańców województwa świętokrzyskiego na koniec grudnia 2015 r. wynosiła 1 257,2 tys. osób. **Zgodnie z prognozami demograficznymi sporządzanymi przez GUS do 2050 roku liczba mieszkańców województwa świętokrzyskiego zmniejszy się o około 291 tys. osób, co stanowić będzie około 23% w stosunku do 2013 r.**¹. Prognozy demograficzne dla województwa świętokrzyskiego są niestety niekorzystne. Najnowsza prognoza GUS do roku 2050 przewiduje, że w województwie postępować będzie dalszy spadek liczby ludności ogółem, już widoczny w latach 2013-2015, jak i spadek liczby osób w wieku produkcyjnym. Dynamika spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym będzie jednak dużo większa i wyniesie 33%, wobec spadku liczby ludności ogółem wynoszącego 22,9%. Różnice między tempem spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym, a tempem spadku liczby ludności ogółem spowodują zmniejszenie udziału potencjalnych zasobów ludzkich na rynku pracy w całej populacji z poziomu 63,3% w 2013 r. do 54,9% w roku 2050. Liczba ludności w województwie świętokrzyskim w miastach według płci w 2013 r. wynosiła dla mężczyzn 270,0 tys. i dla kobiet 297,8 tys., czyli mężczyzn było o 27,8 tys. więcej niż kobiet. Na wsi w tym samym roku było 349,2 tys. mężczyzn, zaś kobiet 351,2 tys. Prognozuje się, że w 2050 r. w miastach będzie 176,0 tys. mężczyzn, czyli o 94 tys. mniej niż w 2013 r., zaś kobiet będzie 192,3 tys. kobiet, czyli aż o 105,5 tys. mniej niż w roku 2013. W tym samym czasie, czyli w 2050 r. przewiduje się, że na wsi mężczyzn będzie 303,8 tys., zaś kobiet 304,8 tys.

Województwo świętokrzyskie w 2013 r. miało jeden z najkorzystniejszych w Polsce wyników salda migracji zagranicznych –191 (druga pozycja w kraju). Saldo migracji w 2014 r. było jeszcze bardziej optymistyczne i wynosiło –106 wobec –15 750 w Polsce. Niekorzystnie dla regionu wyglądają natomiast statystyki dotyczące migracji wewnętrznych. W 2014 r. wyniki salda migracji wewnętrznych były nieco korzystniejsze. W porównaniu do 2013 roku, w 2014 r. różnica pomiędzy liczbą przyjeżdżających i wyjeżdżających zmniejszyła się w 3 województwach Polski Wschodniej – w podkarpackim o 332; świętokrzyskim – o 154, a także podlaskim – o 141 osób. Zgodnie z prognozami GUS do 2050 r. saldo migracji wewnętrznych oraz saldo migracji zagranicznych w regionie świętokrzyskim będzie zmieniało się na korzyść regionu. W prognozach w 2050 r. saldo migracji zagranicznych wyniesie 237, a saldo migracji wewnętrznych -1 750.

Według prognozy GUS² w województwie świętokrzyskim przyrost naturalny liczony na 1000 ludności w całym okresie 2014-2050 będzie przyjmował jedną z najniższych wartości wśród wszystkich województw i w 2050 r. wyniesie –8,1‰ wobec –5,1‰ w kraju. Cały obszar województwa dotyka problem demograficzny. Jest on związany zarówno z niskim poziomem urodzeń żywych (14 miejsce wśród województw Polski z 10 756 urodzeniami w 2014 roku)³ wynikającym z niskiego współczynnika dzietności (współczynnik dzietności ogólnej w woj. świętokrzyskim 1,18 w 2014 roku⁴ - zastępowalność pokoleń zapewnia współczynnik od 2,10 do 2,15), jak i z ujemnym saldem migracyjnym. Tego typu niekorzystne zjawiska decydują o zubożeniu zasobów ludzkich na rynku pracy w regionie, zmieniają strukturę ludności według wieku (zmniejszenie liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym,

¹ GUS „Prognoza Ludności na lata 2014–2050”, Warszawa 2014 r.

² Prognoza demograficzna na lata 2014-2050 dla województwa świętokrzyskiego, Urząd Statystyczny, Kielce, 2015 r.

³ BDL GUS

⁴ Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie świętokrzyskim w 2014 roku, Urząd Statystyczny w Kielcach, Kielce sierpień 2015 rok.

a zwiększenie osób w wieku poprodukcyjnym). Osoby, które migrują z regionu do innych województw oraz poza Polskę, to w większości osoby młode w wieku 25-35 lat, a więc ludzie w wieku prokreacyjnym, co dodatkowo ujemnie wpływa na liczbę urodzeń i pogłębianie się niekorzystnych zjawisk. Prognoza na lata 2013-2050 dla województwa świętokrzyskiego przewiduje jeden z największych w kraju (po województwie opolskim) spadków liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast jeden z najmniejszych (po województwie łódzkim) wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. W wyniku procesów ruchu naturalnego, migracji oraz wydłużania się trwania życia dotyczący całego kraju, proces starzenia się społeczeństwa będzie nasilał się również w województwie świętokrzyskim.

Według prognozy⁵, w 2050 r. (w porównaniu z 2013 r.) w miastach województwa świętokrzyskiego najbardziej zmniejszy się liczba osób w wieku 30-34 lata (o 66,9%) oraz 25-29 lat (o 65,2%), a na wsi w wieku 20-24 lata (o 49,4%) oraz w wieku 25-29 lat (o 46,9%). Największy wzrost liczby ludności zarówno w miastach, jak i na wsi wystąpi wśród osób w wieku 85 lat i więcej - odpowiednio 3,5-krotnie i 2,4-krotnie. Znacznie przybędzie także osób w wieku 70-74 lata - odpowiednio o 66,1% i o 112,3%.

Prognoza na lata 2013-2050 dla województwa świętokrzyskiego przewiduje jeden z największych w kraju (po województwie opolskim) spadków liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast jeden z najmniejszych (po województwie łódzkim) wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku kształtuje się następująco: w 2013 r. było 19,5% ludności w wieku poprodukcyjnym, 63,2% w wieku produkcyjnym i 17,3% w wieku przedprodukcyjnym. Zgodnie z prognozą GUS wielkości te wyglądać będą w 2050 r. odpowiednio: 32,4% ludności w wieku poprodukcyjnym, czyli o 12,9% więcej niż było w roku 2013, 54,9% w wieku produkcyjnym, czyli o 8,3% mniej niż w 2013 r. i 12,7% w wieku przedprodukcyjnym, czyli o 4,6% mniej niż w roku 2013 r.

Rynek pracy

Na koniec grudnia 2016 r. średni poziom bezrobocia w województwie świętokrzyskim wynosił 10,8%, przy poziomie krajowym 8,3%. Najniższa stopa bezrobocia występowała w powiatach: buskim – 5,6%, pińczowskim i m. Kielce 7,7% oraz sandomierskim i włoszczowskim – 8,6%. W całym powiecie kieleckim stopa bezrobocia wynosiła 13,7% (w m. Kielce 7,7%).

Tabela. Bezrobocie w gminach KOF (stan na dn. 31.12.2016 r.)

Jednostka terytorialna	Liczba bezrobotnych ogółem	Liczba bezrobotnych kobiet ogółem	Liczba bezrobotnych kobiet w %	Bezrobotni w wieku „mobilnym” 18-44 lata ogółem	Bezrobotni w wieku „mobilnym” 18-44 w %
Chęciny	611	332	54,3	418	68,4
Chmielnik	623	318	51,9	419	67,3
Daleszyce	884	375	42,2	626	70,8

⁵ GUS „Prognoza Ludności na lata 2014–2050”, Warszawa 2014 r.

Górno	541	245	45,3	399	73,8
Masłów	440	201	45,7	315	71,6
Miedziana Góra	441	211	47,8	283	64,2
Morawica	456	214	46,9	320	70,2
Piekoszów	777	389	50,1	532	68,5
Sitkówka-Nowiny	290	154	53,1	195	67,2
Strawczyn	546	276	50,5	398	72,9
Zagnańsk	557	271	48,7	341	61,2
Kielce	8 326	3 990	47,9	4 940	59,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL.

Powyższa tabela obrazuje stan bezrobocia w gminach Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, gdzie sytuacja wypada niekorzystnie, zwłaszcza, jeśli chodzi o bezrobotnych w tzw. wieku „mobilnym”, czyli 18-44 lata. Stopa bezrobocia w tym przedziale wiekowym we wszystkich gminach KOF znacznie przekracza 50%. Najgorzej sytuacja wygląda w gminie Górno, Strawczyn, Masłów, Daleszyce i Morawica. Najwyższy procentowy udział bezrobotnych w stosunku do liczby ludności wśród gmin KOF znajduje się w gminie Daleszyce, Chmielnik i Strawczyn. Najniższy odsetek bezrobotnych jest w gminach: Morawica, Sitkówka-Nowiny i Górno.

Tabela. Procentowy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w % w gminach KOF.

Jednostka terytorialna	Liczba bezrobotnych ogółem	Liczba ludności gmin w 2015 r.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w %
Chęciny	611	15 014	4,07
Chmielnik	623	11 444	5,44
Daleszyce	884	15 647	5,65
Górno	541	13 977	3,87
Masłów	440	10 602	4,15
Miedziana Góra	441	11 260	3,92
Morawica	456	15 801	2,89
Piekoszów	777	16 321	4,76
Sitkówka-Nowiny	290	7 708	3,76
Strawczyn	546	10 505	5,20
Zagnańsk	557	12 960	4,30
Kielce	8 326	198 046	4,20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL.

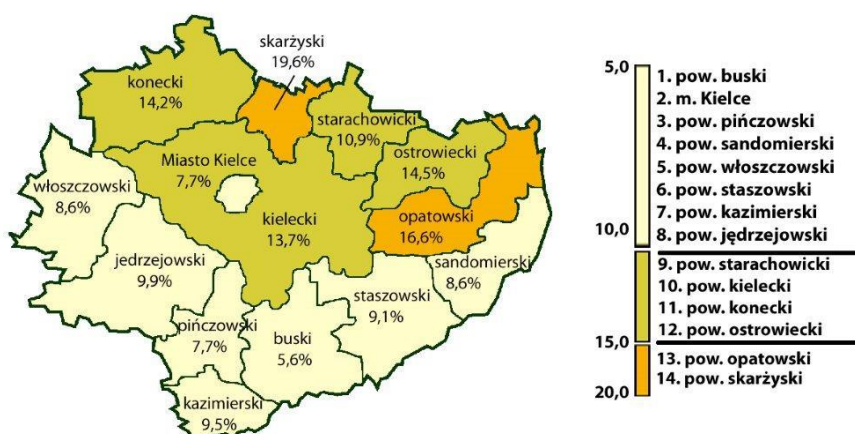
Powyższa tabela obrazuje udział procentowy bezrobotnych zarejestrowanych w stosunku do liczby ludności w gminach KOF. Najniższy udział bezrobotnych na tle ludności w 2015 r. był w gminie Morawica (2,89%) i w gminie Sitkówka-Nowiny (3,76%). Najmniej korzystnie sytuacja przedstawiała się w gminie Daleszyce (5,65%) i w gminie Chmielnik (5,44%).

Ogólnie w powiatach województwa najwyższa stopa bezrobocia wystąpiła w powiatach: skarżyskim (19,36%), opatowskim (16,5%), ostrowieckim (14,5%), koneckim (14,2%) i kieleckim – 13,7%, a najniższa

— w buskim (5,6%), m. Kielce (7,7%) i pińczowskim (7,7%) oraz sandomierskim i włoszczowskim (8,6%). W odniesieniu do odpowiedniego okresu 2015 r. stopa bezrobocia spadła we wszystkich powiatach województwa świętokrzyskiego, przy czym w największym stopniu w powiecie buskim - 21,4% (553 osoby), koneckim - 19,6% (1 028 osób), ostrowieckim - 19,2% (1 311 osób) i jędrzejowskim – 17,9% (757 osób), oraz opatowskim - 17,6% (824 osoby).

STAN W DNIU 31 GRUDNIA 2016 R.

WOJEWÓDZTWO - 10,8%
KRAJ - 8,3%

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach.

Na koniec grudnia 2016 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w województwie świętokrzyskim wyniosła 57 126 osób i była wyższa o 0,7% (o 406 osób) niż w poprzednim miesiącu oraz mniejsza o 13,6% (o 9 005 osób) niż w roku 2015. Kobiety stanowiły 50,7% (28 939 osób, tj. o 11,5% mniej niż w 2015 r.) ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, zaś bezrobotni bez prawa do zasiłku stanowili 85,2% (48 674 osoby).

W grudniu 2016 r. nadal rosło tempo wzrostu przeciętnego zatrudnienia w skali roku i pozostawało na ubiegłomiesięcznym poziomie. Stopa bezrobocia była niższa niż przed rokiem i wynosiła 10,8% wobec 12,5% w roku 2015. W kraju stopa bezrobocia rejestrowanego była na poziomie 8,3% i zmieniła się wobec listopada 2016 r. o 0,1%, zaś w odniesieniu do grudnia 2015 r. zwiększyła się o 0,1% (wynosiła 9,7%).

Województwo świętokrzyskie należy do grupy województw o wysokiej stopie bezrobocia. Najniższa stopa bezrobocia charakteryzowała województwo wielkopolskie ze wskaźnikiem 5,0%, natomiast w jeszcze gorszej sytuacji niż świętokrzyskie pozostawały województwa: zachodniopomorskie (11,0%), podkarpackie (11,6%), kujawsko-pomorskie (12,1%) oraz warmińsko-mazurskie (14,2%).

Generalnie w województwie przeciętne zatrudnienie w grudniu 2016 r. w sektorze przedsiębiorstw wynosiło 112,6 tys. osób, tj. o 2,2% wyższe niż w 2015 r., zaś w odpowiednim miesiącu roku poprzedniego zaznaczył się spadek o 0,4%. W skali kraju przeciętne zatrudnienie uległo zwiększeniu

o 3,1% w odniesieniu do wielkości z poprzedniego roku, natomiast kolejny rok wcześniej wzrosło o 1,4%. W całym roku 2016 przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyniosło 111,8 tys. osób i było o 1,8% wyższe niż w analogicznym okresie ub. roku (przed rokiem zmniejszyło się o 2,8%). W kraju przeciętne zatrudnienie zwiększyło się o 2,8% (rok wcześniej odnotowano wzrost o 1,3%).

W stosunku do listopada 2016 r. wzrost przeciętnego zatrudnienia został zaobserwowany w większości sekcji sektora przedsiębiorstw, przy czym najbardziej w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 2,3%). Niższe zatrudnienie wystąpiło w sekcjach związanych ze sferą usługową, tj. w zakwaterowaniu i gastronomii (o 0,2%). Ograniczenie zatrudnienia w sferze produkcyjnej dotyczyło głównie budownictwa, silnie związanego z sezonowością prac (o 1,1%).

W okresie dwunastu miesięcy 2016 r. przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyniosło 111,8 tys. osób i było o 1,8% wyższe niż w analogicznym okresie 2015 roku (w 2015 r. zmniejszyło się o 2,8%). W kraju zwiększyło się o 2,8% (wobec wzrostu rok wcześniej o 1,3%). W bieżącym okresie narastającym, w skali roku, znacząco wzrosło zatrudnienie w administrowaniu i działalności wspierającej (o 34,1%), a istotnie spadło - na co głównie wpłynęły zmiany w październiku 2016 r. - w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 18,6%).

Pracujący

Ogólnie liczba pracujących w II kwartale 2016 r. ukształtowała się na poziomie 518 tys. i zmalała w skali roku o 7,8%. Było to rezultatem spadku zarówno populacji pracujących mężczyzn – o 8,3%, jak i kobiet – o 7,3%. Istotne różnice wystąpiły w zależności od miejsca zamieszkania. Liczba pracujących w miastach zmalała o 2,2%, natomiast na wsi obniżyła się o 12,0%. Zmniejszyło się obciążenie pracujących osobami niepracującymi. W II kwartale 2016 r. na 1000 pracujących przypadało 977 bezrobotnych i biernych zawodowo. Wskaźnik zatrudnienia będący miernikiem zaangażowania ludności w procesie pracy ukształtował się na wyższym poziomie niż przed rokiem i wyniósł 50,6% (w kraju – 52,7%). Podobnie jak w przypadku współczynnika aktywności ekonomicznej odnotowano jego duże zróżnicowanie w zależności od płci. Zdecydowanie wyższy był on wśród mężczyzn, spośród których pracowało 58,3%. Kobiety rzadziej podejmowały pracę (43,5% pań to osoby pracujące). W skali roku wskaźnik zatrudnienia zwiększył się o 1,6 p.proc. Wzrost ten dotyczył obydwu płci, przy czym większy był wśród mężczyzn, dla których wyniósł 2,9 p.proc.; wśród kobiet wyniósł 0,7 p.proc. Zmniejszyły się dysproporcje w zależności od miejsca zamieszkania. Wskaźnik zatrudnienia wśród ludności miast zwiększył się na przestrzeni roku o 3,8 p. proc. osiągając wartość 49,4%, natomiast na wsi wyniósł 51,5% i był mniejszy o 0,2 p. proc. We wszystkich grupach wiekowych odnotowano wyższy wskaźnik zatrudnienia niż rok wcześniej, w tym najwyższy wśród osób w wieku 25-34 lata – o 7,2 p.proc. i 45-54 lata – o 4,7 p. proc. Najniższy wzrost odnotowano natomiast wśród osób w wieku 15-24 lata – o 0,7 p.proc. Wskaźnik zatrudnienia cechował się dużym zróżnicowaniem w zależności od poziomu wykształcenia. Zdecydowanie najwyższy jego poziom odnotowano wśród pracowników, którzy ukończyli uczelnię wyższą – 75,7%; w stosunku do roku ubiegłego zwiększył się o 1,6 p.proc. Szczególnie wysoki wzrost odnotowano natomiast wśród posiadających wykształcenie średnie ogólnokształcące – o 7,1 p. proc. Spadek wskaźnika zatrudnienia odnotowano wśród najślabiej wykształconych (z wykształceniem

gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym lub bez wykształcenia szkolnego) – o 1,2 p.proc. oraz z wykształceniem zasadniczym zawodowym – o 0,9 p.proc.⁶.

Gospodarka województwa

Województwo świętokrzyskie należy do grupy 20 naj słabiej rozwiniętych gospodarczo regionów w Unii Europejskiej. Niski poziom rozwoju i strukturalne zapóźnienie określane mianem wewnętrznej peryferii Polski, zalicza region do ziem długotrwale dotkniętych słabością procesów modernizacyjnych⁷. Obecną słabość potencjału regionu ukazują jednoznacznie wskaźniki makroekonomiczne.

Produkt Krajowy Brutto per capita w województwie, należy do najniższych w kraju i ma słabą dynamikę wzrostu. W regionie powstaje średnio zaledwie 2,4% (2013 r., w 2011 r. i 2012 r. wynosił 2,5%) krajowego PKB, co plasuje województwo na 13 miejscu w rankingu województw od wielu lat (tab.1).

Tabela 1. Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca w województwie świętokrzyskim na tle kraju w roku 2015 (szacunki wstępne).

Wyszczególnienie	Produkt krajowy brutto (ceny bieżące) na 1 mieszkańca	
	w zł	Polska = 100
	2015	2015
województwo	33 877	72,4
Polska	46 764	100,00

Źródło: BDL.

Najwyższa dynamika PKB w cenach stałych w województwie świętokrzyskim miała miejsce w latach 2006–2008. Odnotowana dynamika w tym okresie była wyższa niż średnia dla kraju (odpowiednio w regionie 108,2; 107,8; 105,6; a w kraju 106,3; 107,2; 103,9). W 2014 r.⁸ dynamika PKB brutto (ogółem w cenach stałych) wzrosła do poziomu 102,8 wobec 98,8 w roku 2013. Prognozowane odwrócenie negatywnych trendów znalazło swoje potwierdzenie w danych GUS. Zgodnie z poprzednimi szacunkami PKB w 2014 r. wzrosło o 4,0% (wynosiło 103,2%) w cenach stałych w porównaniu do poprzedniego 2013 roku (wynosiło 99,2%). Na przestrzeni lat 2005–2013 udział województwa świętokrzyskiego w tworzeniu polskiego PKB zmniejszył się jedynie o 0,1% do wartości 2,4%, i stawało to region na 12 miejscu wśród województw Polski. Podkreślić należy również, że mimo znikomego spadku PKB w roku 2013 (wg szacunków o 0,2%) stale utrzymuje się tendencja wzrostu PKB na 1 mieszkańca (w cenach bieżących). W 2014 r.⁹ nakłady inwestycyjne ogółu jednostek gospodarki narodowej w regionie świętokrzyskim osiągnęły wartość 5 826 mln zł (przed rokiem 4 952,1 mln zł) (w cenach bieżących) i były o 17,65% większe niż rok wcześniej. Na jednego mieszkańca naszego regionu przypadało 4 624 zł poniesionych

⁶ Aktywność ekonomiczna ludności w województwie świętokrzyskim w II kwartale 2016 r., Urząd Statystyczny, Kielce, wrzesień 2016 r.

⁷ A. Gorzelak, Strategiczne kierunki rozwoju Polski Wschodniej - ekspertyza dla potrzeb opracowania Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do 2020, Warszawa 2007, s. 4.

⁸ Najnowsze ogólnodostępne dane BDL.

⁹ Najnowsze ogólnodostępne dane BDL.

nakładów. Wynik ten był gorszy niż średnio w kraju, gdzie było to 7 069 zł (rok wcześniej 6 516 zł), ale nieco wyższy niż w roku 2014, kiedy wynosił 3 913 zł.

Liczba przedsiębiorstw regionu świętokrzyskiego zarejestrowanych w rejestrze REGON na koniec listopada 2016 roku zmniejszyła się o 40 w stosunku do października 2016 r. i wzrosła o 4 w odniesieniu do końca II kwartału 2016 r., zaś w stosunku do odpowiedniego miesiąca 2015 r. wzrosła o 213, kształtując się w końcu listopada 2016 r. na poziomie 111 034 podmioty (na koniec 2015 r. 110 574). W Polsce na koniec 2016 r. było notowanych 4 184 409 (w roku 2015 4 119 671) przedsiębiorstw¹⁰. Warto zauważyć, że pod koniec poprzedniego i od początku następnego kwartału odnotowywana była systematyczna tendencja wzrostowa, przy znacznym spadku w czerwcu. Wśród podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON województwa ważną rolę odgrywają spółki handlowe, których liczba miała wyraźne tendencje wzrostowe od początku roku i kwartału, i wynosiła na koniec listopada 2016 r. 6 998 podmiotów. W końcu III kwartału 2016 r. była ona wyższa od analogicznego okresu 2015 r. aż o 544 podmioty i o 100 od końca II kwartału 2016 r.

Liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w III kwartale 2016 r. wynosiła w województwie 657 podmiotów, zaś w listopadzie 2016 r. 665 i była wyższa o 7 od końca poprzedniego kwartału, a także od ubiegłego miesiąca października o 2. Wskaźnik przedsiębiorczości obrazujący liczbę przedsiębiorstw przypadających na 10 tys. mieszkańców wynosił na koniec 2015 r. 880 (w poprzednim roku 2014 – 872) . Dla Polski wskaźnik ten wynosił na koniec 2015 r. 1 089 (w 2014 r. 1 071) podmiotów (ostatnie dostępne dane w BDL).

Miernikiem obrazującym przedsiębiorczość prywatną w gminach należących do Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego może być liczba podmiotów gospodarki narodowej w sektorze prywatnym, czyli osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w następujących po sobie latach 2014 i 2015 (tabela poniżej). Poza Kielcami, jako miastem metropolitalnym, gdzie został zanotowany wyraźny wzrost podmiotów gospodarczych (o 152), największa ich liczba była w 2015 r. w gminach: Daleszyce, Morawica i Piekoszów. W 2014 r. sytuacja była podobna, z tym, że w gminie Daleszyce liczba ta zmalała w 2015 r. w stosunku do 2014 r. o 6, zaś w gminach: Piekoszów i Morawica liczba ta wzrosła, zwłaszcza w tej ostatniej gminie o 19. Najmniej przedsiębiorców prywatnych było w 2015 r. w gminach: Sitkówka-Nowiny, Chmielnik oraz Strawczyn i Zagnańsk. W gminach tych liczba podmiotów zmalała w stosunku do 2014 r., zwłaszcza w gminie Zagnańsk (o 21).

Tabela. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w latach 2014-2015 r. w gminach KOF.

Jednostka terytorialna	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w sektorze prywatnym - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w 2014 r.	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w sektorze prywatnym - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w 2015 r.
Chęciny	106	85
Chmielnik	66	61

¹⁰ Ostatnie dostępne dane w BDL.

Daleszyce	155	141
Górno	106	104
Masłów	78	90
Miedziana Góra	94	94
Morawica	112	131
Piekoszów	114	118
Sitkówka-Nowiny	55	46
Strawczyn	90	79
Zagnańsk	100	79
Kielce	1 560	1 712

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii.

Wskaźnik przedsiębiorczości gmin Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego stanowi także liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Tabela. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2014-2015 r. w gminach KOF.

Jednostka terytorialna	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2014 r.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2015 r.
Chęciny	106,4	106,3
Chmielnik	105,9	105,3
Daleszyce	132,9	139,1
Górno	108,2	111,6
Masłów	149,6	154,7
Miedziana Góra	144,9	148,6
Morawica	139,7	144,4
Piekoszów	106,5	107,9
Sitkówka-Nowiny	146,0	143,2
Strawczyn	109,1	110,5
Zagnańsk	127,9	125,1
Kielce	232,9	238,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii.

Najwyższy wskaźnik przedsiębiorczości gmin KOF, poza miastem Kielce, odnotowany został w 2014 r. w gminie Masłów, Sitkówka-Nowiny i Miedziana Góra, zaś w 2015 r. także w Masławie, Miedzianej Górze i w Morawicy.

Produkcja sprzedana przemysłu w listopadzie 2016 r. wynosiła (w cenach bieżących) 2 136,8 mln zł i była (w cenach stałych) wyższa o 5,8% niż przed rokiem. W porównaniu z listopadem ubiegłego roku, produkcja sprzedana w przetwórstwie przemysłowym, stanowiąca 84,8% produkcji przemysłowej, zwiększyła się o 5,1%. Znacznie wzrosła także produkcja w sekcji dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja – o 28,1%. W porównaniu z październikiem 2016 r. produkcja sprzedana w przetwórstwie przemysłowym zwiększyła się o 4,6%, a w dostawie wody; gospodarowaniu

ściekami i odpadami; rekultywacji – zmalała o 5,1%. Wyższy niż w analogicznym miesiącu 2015 roku poziom produkcji sprzedanej wystąpił w 16 działach przemysłu (spośród 29 występujących w województwie), a niższy – w 13. Drugi miesiąc z rzędu dynamicznie rosła sprzedaż w gospodarce odpadami; odzysku surowców – o 43,0%. Wyraźny wzrost sprzedaży utrzymał się także w produkcji wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych – o 8,6%. Po spadku w poprzednim miesiącu ponownie znacznie zwiększyła się produkcja wyrobów z metali – o 21,0%. Na przeciwnym biegunie znalazła się produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny, która w dalszym ciągu szybko malała i w skali roku obniżyła się o 36,9%. Pogłębił się spadek w produkcji artykułów spożywczych – do 7,9%. W I półroczu 2016 r. produkcja sprzedana przemysłu wyniosła (w cenach bieżących) 11 000,5 mln zł i była (w cenach stałych) o 1,7% wyższa niż w analogicznym okresie poprzedniego roku. Spośród działów o znaczącym udziale w sprzedaży najszybciej rosła sprzedaż w produkcji pojazdów samochodowych, przyczep i naczep – o 29,5%. Wysoki wzrost odnotowano także w produkcji artykułów spożywczych – o 12,7%. Utrzymał się obserwowany na przestrzeni I kwartału br. wzrost w produkcji maszyn i urządzeń, który wyniósł 9,0% oraz w produkcji wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych – o 7,4%.

Produkcja sprzedana budownictwa w listopadzie 2016 r. (w cenach bieżących) wyniosła 349,0 mln zł i była o 0,4% niższa niż w poprzednim roku. Wydajność pracy w budownictwie, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego wyniosła (w cenach bieżących) 35,0 tys. zł i była mniejsza od poziomu z ubiegłego roku o 2,4%. Przeciętne zatrudnienie w budownictwie było w listopadzie 2016 r. o 2,1% wyższe niż przed rokiem, przy wzroście przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto o 3,4%.

Produkcja budowlano-montażowa wynosiła w listopadzie 2016 r. (w cenach bieżących) 184,4 mln zł, co stanowiło 52,8% ogółu produkcji sprzedanej budownictwa. W porównaniu z poprzednim miesiącem 2016 r. produkcja budowlano-montażowa zmniejszyła się o 5,3%, a w stosunku do listopada 2015 r. zmalała o 1,9%. Spadek produkcji budowlano-montażowej w skali roku był rezultatem jej znacznie mniejszej wartości w podmiotach prowadzących działalność przede wszystkim w zakresie robót budowlanych specjalistycznych, w których wyniósł 2,6% oraz w jednostkach specjalizujących się w budowie budynków – o 5,2%. Wyraźny wzrost wystąpił natomiast w jednostkach specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej produkcja budowlano-montażowa zwiększyła się natomiast o 2,6%.

W jednostkach specjalizujących się w robotach budowlanych specjalistycznych wystąpił natomiast głęboki spadek – o 18,1% w porównaniu z październikiem 2016 r. W niewielkiej skali wystąpił także w podmiotach wykonujących głównie roboty związane z budową budynków – o 1,9%. W przedsiębiorstwach, których podstawowy rodzaj działalności stanowi budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej produkcja przekroczyła poziom sprzed miesiąca o 7,1%.

W listopadzie 2016 r. w skali rocznej nastąpił wzrost (w cenach bieżących) zarówno **sprzedaży detalicznej** (o 11,7%), jak i **sprzedaży hurtowej** (o 4,2%). W porównaniu do października 2016 r. wartość sprzedaży detalicznej zrealizowanej w listopadzie przez jednostki handlowe i niehandlowe zwiększyła się o 5,4%. Zwiększoną w stosunku do listopada 2015 r. sprzedaż detaliczną zanotowano w większości grup,

w tym spośród grup o znaczącym udziale w wartości ogółem. Wzrost zaznaczył się w grupach: „pojazdy samochodowe, motocykle, części” (o 18,8%) oraz „żywność, napoje i wyroby tytoniowe” (o 16,7%). Największy natomiast spadek sprzedaży detalicznej zanotowały przedsiębiorstwa zajmujące się handlem prasą, książkami, pozostałą sprzedażą w wyspecjalizowanych sklepach (o 30,6%).

Sprzedaż hurtowa (w cenach bieżących) w przedsiębiorstwach handlowych województwa świętokrzyskiego w listopadzie 2016 r. zwiększyła się o 0,2% w stosunku do notowanej w poprzednim miesiącu i o 3,6% większa niż przed rokiem. Natomiast w przedsiębiorstwach hurtowych poziom sprzedaży ukształtował się odpowiednio wyżej w porównaniu do poprzedniego roku o 6,0% i niżej w stosunku do ubiegłego miesiąca o 1,5%. W całym I półroczu 2016 r. w stosunku do analogicznego okresu 2015 r. sprzedaż hurtowa w przedsiębiorstwach handlowych i przedsiębiorstwach hurtowych uległa zwiększeniu odpowiednio o 2,9% i o 4,4%.

Liczba mieszkań przekazanych do użytkowania według wstępnych danych w listopadzie 2016 r. wynosiła 314, tj. o 32 mniej niż przed rokiem (o 9,2%). **Efekty budownictwa mieszkaniowego uzyskane w województwie świętokrzyskim w listopadzie br. stanowią 1,9% efektów krajowych.** W okresie styczeń-listopad 2016 r. oddano do użytkowania 2 629 mieszkania, tj. o 6,9% mniej niż w analogicznym okresie poprzedniego roku. Zwiększyła się natomiast liczba oddanych mieszkań w budownictwie spółdzielczym, zaś w budownictwie indywidualnym i przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem oraz komunalnym liczba oddanych mieszkań była mniejsza niż przed rokiem. W badanym okresie nie oddano żadnego mieszkania społecznego czynszowego oraz zakładowego.

Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w gminach Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego przedstawia tabela poniżej. Jak wynika z danych, oprócz Kielc – miasta metropolitalnego – najwięcej mieszkań oddano w 2015 r. w gminie Sitkówka-Nowiny i Morawica, przy czym w tej ostatniej gminie nieznacznie zmalała ta liczba (o 3) w stosunku do 2014 r., zaś w gminie Sitkówka-Nowiny odnotowany został rewelacyjnie duży wzrost, aż o 92 mieszkania (w 2014 r. tylko 26 mieszkań, w 2015 r. 118). Najmniej mieszkań oddano do użytkowania w 2015 r. w gminach: Strawczyn, Zagnańsk i Chmielnik, jednak należy zaznaczyć, że w odniesieniu do 2014 r. w gminach tych wzrosła liczba oddanych mieszkań.

Tabela. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w latach 2014-2015 r. w gminach KOF.

Jednostka terytorialna	Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w 2014 r.	Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w 2015 r.
Chęciny	39	45
Chmielnik	25	39
Daleszyce	66	68
Górno	62	64
Masłów	34	49
Miedziana Góra	53	63
Morawica	108	105
Piekoszów	63	65
Sitkówka-Nowiny	26	118
Strawczyn	27	37

Zagnańsk	34	38
Kielce	1 377	943

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie świętokrzyskim w listopadzie 2016 r. wyniosło 3 658,72 zł i było o 3,5% wyższe niż w odpowiednim okresie 2015 r. (rok wcześniej wzrosło analogicznie o 3,8%). W kraju przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w listopadzie 2016 r. odnotowano na poziomie 4 329,71 zł i było o 4,0% wyższe niż w listopadzie 2015 r. (rok wcześniej było podobnie). W okresie styczeń-listopad 2016 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw znajdowało się na poziomie 3 558,10 zł, tj. o 2,9% wyższym niż w odpowiednim okresie 2015 r. (w roku poprzednim zwiększyło się o 5,6%). W kraju przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w omawianym okresie 2016 r. wyniosło 4 245,28 zł i uległo zwiększeniu w stosunku do poziomu z roku poprzedniego o 4,0% (w analogicznym okresie 2014 r. wzrost wynosił 3,3%). W I półroczu 2016 r. zwiększył się dystans przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia uzyskanego w województwie do wielkości krajowej. W pierwszych sześciu miesiącach br. roku przeciętne wynagrodzenia w województwie świętokrzyskim były o 17,6% niższe niż w Polsce, podczas, gdy w I półroczu 2015 r. – 16,3%. W listopadzie 2016 r. odnotowano poprawę warunków płacowych w sektorze przedsiębiorstw w skali roku, a skala tej podwyżki przewyższała tę z roku poprzedniego.

Koniunktura

Ogólny klimat koniunktury w **przetwórstwie przemysłowym** przedsiębiorstwa województwa świętokrzyskiego oceniły w grudniu 2016 r. pesymistycznie, gorzej niż przed miesiącem.

Nieznacznie negatywne są przewidywania dotyczące prognoz portfela zamówień i sytuacji finansowej, gorsze niż przed miesiącem. Nieznacznie mniej optymistycznie oceniana jest produkcja. Analogiczne prognozy są mniej optymistyczne od formułowanych w poprzednim miesiącu. Przedsiębiorcy planowali redukcje zatrudnienia, większe niż zapowiadane przed miesiącem. Przewidywano, że ceny wyrobów przemysłowych mogą rosnąć, szybciej niż prognozowano w poprzednim miesiącu. Saldo przetwórstwa przemysłowego regionu w grudniu 2016 r. było na poziomie nieco niższym od 0 i wykazywało tendencje spadkowe od początku kwartału. W Polsce saldo koniunktury przetwórstwa przemysłowego było w okresie całego kwartału niskie, oscylujące w pobliżu wartości 0. grudniu 2016 r. ogólny klimat koniunktury w **budownictwie** był oceniany bardziej negatywnie w porównaniu do listopada. Diagnozy i prognozy portfela zamówień i sytuacji finansowej oraz produkcji budowlano-montażowej były bardziej niekorzystne od formułowanych przed miesiącem. Planowana skala zmniejszenia zatrudnienia może być większa od planowanej w listopadzie. Ceny robót budowlano-montażowych przewidywano, że mogą obniżyć się w szybszym tempie niż oczekiwano w poprzednim miesiącu.

W **handlu hurtowym** oceny koniunktury były nieznacznie pozytywniej, nieco lepiej niż w listopadzie 2016 r. Oceny sprzedaży i diagnozy oraz prognozy sytuacji finansowej były korzystniejsze i lepsze niż w poprzednim miesiącu. Niekorzystne są przewidywania dotyczące sprzedaży. Możliwa jest także redukcja zatrudnienia w stosunku do planowanych w ubiegłym miesiącu. Przedsiębiorcy prognozują i oczekują, że ceny przyspieszą swoją dynamikę wzrostową. Ogólny klimat koniunktury w **handlu detalicznym** był

ocenią w grudniu bardziej pesymistycznie niż w poprzednim miesiącu. Prognozy i diagnozy dotyczące sprzedaży oraz sytuacji finansowej są bardziej niekorzystne od notowanych przed miesiącem. Zatrudnienie może być w dalszym ciągu redukowane, a ceny towarów w przewidywaniach przedsiębiorców będą wzrastać.

Oceny koniunktury formułowane przez podmioty z sekcji **działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi** były w grudniu 2016 r. mniej pozytywne niż miesiąc wcześniej. Saldo koniunktury po odnotowanym znacznym wzroście w grudniu 2015 r., zaznaczało sukcesywny i głęboki spadek od początku roku 2016 nawet do wielkości poniżej poziomu 10, sukcesywnie wzrastając do czerwca do poziomu około 15. W lipcu znów obniżyło się do poziomu poniżej 10, aby następnie wzrosnąć w sierpniu, po czym stale obniżać się do końca roku do poziomu niewiele wyższego od 0. Firmy z sekcji **informacja i komunikacja** oceniały koniunkturę mniej korzystnie niż w poprzednim miesiącu i zbliżone do sygnalizowanych w grudniu 2016 r. Saldo w tej sekcji odnotowywało sukcesywny wzrost jeszcze od listopada 2015 roku, osiągając poziom zbliżający się do wartości 20, po bardzo niewielkim spadku w lutym, po czym wzrosło w marcu, aby następnie obniżyć się w kolejnych miesiącach aż do czerwca. Wtedy zaznaczył się systematyczny wzrost do szczytowego poziomu około 25 w listopadzie, aby ponownie spadać do poziomu około 10 w grudniu 2016 r. Firmy z sekcji **transport i gospodarka magazynowa** oceniały koniunkturę korzystnie, podobnie jak w poprzednim miesiącu i lepiej niż w roku 2015. Przedsiębiorcy prawie ze wszystkich wyżej wymienionych branż zgłaszają **bariery w prowadzeniu bieżącej działalności gospodarczej** w zakresie kosztów zatrudnienia, niejasnymi przepisami prawnymi i konkurencją na rynku oraz wysokimi obciążeniami na rzecz budżetu.

4. ZAPOTRZEBOWANIE NA OKREŚLONE ZAWODY I KWALIFIKACJE ZLOKALIZOWANE W KIELECKIM OBSZARZE FUNKCJONALNYM.

Rynek pracy w odniesieniu do zapotrzebowania na określone zawody i kwalifikacje w gminach należących do Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego nie został przebadany. Badanie Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Barometr zawodów”¹¹ stanowi prognozę zapotrzebowania na pracowników w 2017 r. w całym województwie świętokrzyskim oraz w poszczególnych powiatach, m. in. w powiecie kieleckim i w m. Kielce. Analiza ta została przeprowadzona przez ekspertów na przełomie III i IV kwartału 2016 r., dlatego też sytuacja w niektórych zawodach może się zmienić w zależności od uwarunkowań rynkowych. Natomiast z badania zapotrzebowania na zawody i kwalifikacje w województwie świętokrzyskim przygotowanego przez EPRD¹² oraz ze wspomnianego badania rynku pracy przeprowadzonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach wynika, że na skutek rosnącego popytu firm na pracowników pojawiają się coraz większe trudności w pozyskaniu odpowiednich kandydatów. Blisko 40% z

¹¹ „Barometr zawodów 2017. Raport podsumowujący badanie w województwie świętokrzyskim.” Kraków, 2016 r.

¹² Raport końcowy „Badanie zapotrzebowania na zawody i kwalifikacje w województwie świętokrzyskim wraz z analizą kluczowych i deficytowych kwalifikacji w branżach stanowiących inteligentne specjalizacje regionu”, EPRD Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionalnego Sp. z o.o., Kielce, czerwiec 2016 r.

pracodawców z naszego regionu doświadcza problemów ze znalezieniem kandydatów do pracy. W ogólnym zarysie przyczyny niedopasowania popytu i podaży pracowników to przede wszystkim: brak kwalifikacji i związanych z nimi uprawnień, brak doświadczenia i umiejętności praktycznych, brak kandydatów do pracy w zawodzie (np. wykwalifikowani pracownicy fizyczni, inżynierowie i technicy, spawacze, ślusarze, mechanicy, szwaczki), niewystarczająca znajomość lub brak znajomości języków obcych, brak tzw. kompetencji miękkich stanowi istotną barierę, szczególnie w zawodach, w których wymagany jest bezpośredni kontakt z klientem (np. handel i obsługa klienta), trudne warunki pracy, przeciwwskazania zdrowotne, niesatysfakcjonujące wynagrodzenie, niewłaściwe wybory edukacyjne, tzw. szara strefa, problemy z zatrudnieniem w branży rolnej.

W województwie świętokrzyskim, w poszczególnych powiatach sytuacja jest znacząco zróżnicowana ze względu na odmienny charakter lokalnych rynków pracy¹³. Zapotrzebowanie na pracowników uwarunkowane jest lokalizacją dużych zakładów pracy oraz strukturą branżową firm. Najwięcej zawodów, w których prognozowany jest deficyt, wystąpi w Kielcach i w powiecie kieleckim oraz sandomierskim (po 36), opatowskim (34) i ostrowieckim (29). Największa liczba zawodów nadwyżkowych natomiast zostanie odnotowana w powiatach: skarżyskim (58), jędrzejowskim, Kielcach i kieleckim (po 30) oraz staszowskim (28).

W powiecie kieleckim i w m. Kielce na tle całego województwa prognozowane jest występowanie znacznie większego zapotrzebowania na pracowników w poszczególnych zawodach i branżach. Jak już zaznaczono powyżej najwięcej zawodów, w których prognozowany jest **deficyt**, wystąpi w Kielcach i w powiecie kieleckim. Do zawodów deficytowych, a więc takich, na które będzie zapotrzebowanie do 2020 r., należy łącznie 37 zawodów w 10 sektorach/branżach, wymienionych poniżej:

Branża transportowa:

kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych. Znajomość języków obcych jest szczególnie pożądana w transporcie międzynarodowym. W przypadku tej grupy deficyt prognozowany jest we wszystkich powiatach, przy czym najsilniej odczuwalny będzie w powiatach: buskim, jędrzejowskim, pińczowskim, sandomierskim, starachowickim oraz staszowskim.

Branża budowlano-przemysłowa:

betoniarze i zbrojarze, cieśle i stolarze budowlani, elektromechanicy i elektrycy, mechanicy maszyn i urządzeń, operatorzy obrabiarek skrawających, spawacze, ślusarze, technicy elektrycy, specjaliści ds. produkcji, specjaliści ds. organizacji produkcji. Deficyt pracowników budowlanych wykonujących elementy betonowe i żelbetonowe dotyczyć będzie 7 powiatów (buskiego, opatowskiego, skarżyskiego, starachowickiego, włoszczowskiego oraz kieleckiego i Kielc). Poszukiwane są przede wszystkim osoby z doświadczeniem i znajomością nowych technologii stosowanych w budownictwie oraz chętne do pracy w delegacjach. Pracodawcy najczęściej zgłaszają potrzeby zatrudnieniowe wobec takich pracowników, jak: robotnicy budowlani, pracownicy produkcji, elektrycy, elektrycy, elektroenergetycy, operatorzy skrawarek, frezarek, obrabiarek, maszyn budowlanych oraz kierowcy. W zawodzie ślusarza zaznacza się znaczny problem ze znalezieniem odpowiednich fachowców. Jest to

¹³ „Barometr zawodów 2017. Raport podsumowujący badanie w województwie świętokrzyskim.” Kraków, 2016 r.

zawód, który jeszcze niedawno należał do profesji nadwyżkowych. Stawiane są też odpowiednie wymogi kandydatom do pracy, którzy bez odpowiedniej wiedzy i umiejętności nie poradzą sobie np. w koncernie produkującym podzespoły dla przemysłu motoryzacyjnego. Często do obowiązków ślusarza narzędziowego należy np. obsługa szlifierek elektromagnetycznych, jak również wykonywanie detali według wzoru lub rysunku. Ponadto prace ślusarskie najczęściej wymagają posiadania dodatkowych umiejętności, np. z zakresu spawania, czy obróbki skrawaniem. Problemy występują ze znalezieniem odpowiednio wykwalifikowanych spawaczy, zwłaszcza pracowników z zakresu metody spawania MIG/MAG oraz TIG. Poszukiwane są osoby z aktualnymi uprawnieniami oraz doświadczeniem. Deficyt spawaczy będzie miał miejsce w 12 powiatach, tylko w powiatach jędrzejewskim i kazimierskim popyt i podaż będą się równoważyć.

Branża medyczna:

lekarze, pielęgniarce i położne. W grupie zawodowej pielęgniarek i położnych główną przyczyną niedoboru w tym zawodzie są przedawnione uprawnienia zawodowe osób, które nie wykonywały zawodu przez ponad 5 lat. Dość duża grupa pielęgniarek nie jest zainteresowana podjęciem pracy w zawodzie ze względów zdrowotnych. Dodatkowo część pielęgniarek, z uwagi na niskie wynagrodzenia oferowane w kraju, decyduje się na emigrację zarobkową. W 11 powiatach wystąpi deficyt, w powiatach pińczowskim i włoszczowskim zapotrzebowanie na pielęgniarki i położne będzie się równoważyć z ich dostępnością, zaś w skarżyskim prognozowana jest nadwyżka poszukujących pracy. Zawód lekarza należy do profesji deficytowych. Nieatrakcyjne warunki płacowe decydują o odpływie wykwalifikowanego personelu medycznego, który decyduje się na migrację zarobkową. Deficyt prognozowany jest w następujących powiatach: koneckim, opatowskim, ostrowieckim, pińczowskim, skarżyskim, starachowickim oraz kieleckim i w Kielcach.

Branża finansowa:

pracownicy ds. finansowo-księgowych ze znajomością języków obcych, samodzielni księgowi, specjaliści ds. finansowych. Do wykonywania zawodu niezbędne jest kilkuletnie doświadczenie na stanowisku księgowego oraz znajomość ustawy o rachunkowości, międzynarodowych standardów sprawozdawczości finansowej i prawa podatkowego oraz języków obcych. Stawiane są także oczekiwania posiadania certyfikatu uprawniającego do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych. Wielu kandydatów do pracy nie posiada doświadczenia w samodzielnej pracy i nie potrafi obsługiwać księgowych programów komputerowych. Samodzielnych księgowych będzie brakować w 11 powiatach, natomiast w powiatach jędrzejewskim, ostrowieckim oraz starachowickim wystąpi równowaga.

Branża usług i handlu:

kelnerzy i barmani, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, fryzjerzy, robotnicy obróbki drewna i stolarze, przedstawiciele handlowi. Kelner i barman, to zawody, gdzie najważniejszą cechą jest zdolność nawiązywania kontaktu z klientem, ale także bardzo często wymagana jest znajomość języków obcych. W zawodach tych występuje duża rotacja kadr, z uwagi na nieatrakcyjne warunki płacowe, jak również niespełnianie wysokich oczekiwań pracodawców. Deficyt prognozowany jest w 7 powiatach (buskim, kazimierskim, opatowskim, ostrowieckim, sandomierskim oraz kieleckim i w Kielcach). W

przypadku krawców i pracowników produkcji odzieży głównym powodem niespełnienia oczekiwań pracodawców są przedawnione kwalifikacje kandydatów do pracy spowodowane długą przerwą w zatrudnieniu. W przypadku osób, które pracowały w dużych zakładach, problem dotyczy zawężonych kwalifikacji, gdyż przez wiele lat wykonywali ten sam, wąski zakres prac. W dużym stopniu ciężkie warunki pracy (praca na akord) i stosunkowo niskie płace nie motywują do uzupełnienia kwalifikacji. Dodatkowo utrudnieniem w podjęciu zatrudnienia mogą być przeciwwskazania zdrowotne. W poprzednio przeprowadzonym badaniu grupa ta należała do zawodów nadwyżkowych.

Profesja fryzjera nadal pozostaje wśród zawodów deficytowych. Głównym powodem tej sytuacji jest fakt, iż pracodawcy poszukują wykwalifikowanych i doświadczonych pracowników, natomiast w rejestrach urzędów pracy jest bardzo duża grupa osób bez przygotowania praktycznego lub z długą przerwą w wykonywaniu zawodu. Osoby te często nie chcą podjąć pracy w zawodzie ze względu na nieatrakcyjne warunki płacowe lub preferują pracę na własną rękę w szarej strefie. Deficyt fryzjerów przewidywany jest w 9 powiatach: buskim, opatowskim, ostrowieckim, pińczowskim, sandomierskim, skarżyskim, starachowickim oraz kieleckim i w Kielcach.

Znalezienie zaś doświadczonych przedstawicieli handlowych stanowi coraz większy problem. Poszukiwane są osoby, które z łatwością nawiązują kontakt, prowadzą negocjacje handlowe oraz utrzymują pozytywne relacje z klientem. Problemy z naborem wynikają także z faktu, iż oferty pracy, opierające się głównie na prowizji od wyników, wydają się z punktu widzenia pracownika mało atrakcyjne. Często warunkiem przyjęcia do pracy na stanowisko przedstawiciela handlowego jest posiadanie własnego samochodu, a także założenie działalności gospodarczej. Deficyt prognozowany jest w 9 powiatach, tj. buskim, kazimierskim, koneckim, opatowskim, ostrowieckim (w powiecie tym przewidywane jest duże zapotrzebowanie na przedstawicieli medycznych), sandomierskim, starachowickim oraz kieleckim i w Kielcach.

Branża spożywcza i gastronomiczna:

cukiernicy, piekarze, kucharze, masarze i przetwórcy ryb, szefowie kuchni. Problematyczne jest znalezienie odpowiednich kandydatów do pracy w cukierni czy piekarni ze względu głównie na nieatrakcyjne warunki pracy (praca w godzinach nocnych i związane z tym trudności z dojazdem do pracy, kontakt z alergenami, zapylenie) oraz bariery płacowe. Deficyt piekarzy i cukierników przewidywany jest w 8 powiatach: koneckim, ostrowieckim, pińczowskim, sandomierskim, starachowickim, włoszczowskim oraz kieleckim i w Kielcach. Brak pracowników w zawodach masarza i przetwórcy ryb spowodowany jest przede wszystkim ciężkimi warunkami pracy (praca zmianowa, wymagająca dużej siły fizycznej) i nieatrakcyjnymi warunkami płacowymi. Osoby poszukujące pracy w tych zawodach często wyjeżdżają za granicę, gdzie otrzymują satysfakcjonujące wynagrodzenie, natomiast polscy pracodawcy za bardzo niskie stawki płacowe (za minimalne wynagrodzenie) zatrudniają cudzoziemców. Deficyt będzie odczuwalny w 7 powiatach (opatowskim, pińczowskim, skarżyskim, starachowickim, włoszczowskim oraz kieleckim i w Kielcach).

Branża samochodowa:

blacharze i lakiernicy samochodowi, inżynierowie mechanicy, technicy mechanicy, mechanicy pojazdów samochodowych. W zawodach blacharza i lakiernika samochodowego brakuje osób

z doświadczeniem. Zostało zaobserwowane zjawisko braku motywacji do podjęcia legalnego zatrudnienia z powodu korzystniejszych stawek płacowych w szarej strefie. Deficyt prognozowany jest w 8 powiatach, tj. kazimierskim, koneckim, pińczowskim, skarżyskim, starachowickim, włoszczowskim oraz kieleckim i w Kielcach.

Deficyt w zawodzie mechanika pojazdów samochodowych wynika głównie z braku doświadczenia i niewystarczającego, ciągłego doskonalenia w zakresie znajomości nowoczesnych technologii, gdyż większość pojazdów wyposażona jest dziś w skomplikowane elektroniczne i komputerowe układy. Pracodawcy poszukują osób z odpowiednimi kwalifikacjami i wiedzą praktyczną. Poprzednio badana grupa należała do zawodów nadwyżkowych.

Branża IT:

administratorzy stron internetowych, graficy komputerowi, projektanci i administratorzy baz danych, programiści.

Branża marketingu:

specjaliści ds. PR, reklamy, marketingu i sprzedaży.

Branża nieruchomości:

specjaliści ds. rynku nieruchomości.

Na poziomie regionu obecnie wyszczególniono 15 zawodów deficytowych. Prognozuje się, że w grupie profesji najbardziej poszukiwanych w 2017 roku znajdują się:

Branża transportowa

kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych.

Branża budowlano-przemysłowa

betoniarze i zbrojarze, ślusarze, spawacze

Branża medyczna

pielęgniarki i położne, lekarze

Branża finansowa

samodzielni księgowi

Branża usług i handlu

fryzjerzy, kelnerzy i barmani, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, przedstawiciele handlowi

Branża spożywcza

piekarze, masarze i przetwórcy ryb

Branża samochodowa

mechanicy pojazdów samochodowych, blacharze i lakiernicy samochodowi.

Dodatkowo, z wypowiedzi poszczególnych pracodawców wynika wręcz, że z powodu deficytów kadrowych ograniczają zakres prowadzonej działalności gospodarczej oraz weryfikują plany rozwojowe swoich firm. Warto w tym miejscu dodać, że podobnych braków kadrowych doświadczają pracodawcy z UE/EOG, którzy swoje oferty pracy przekazują w ramach sieci EURES.

W celu zapewnienia długookresowego rozwoju gospodarczego w gminach KOF oraz stałego obniżenia bezrobocia staje się niezbędne zapewnienie wykształcenia i kwalifikacji z nową perspektywą, w innym wymiarze i z progresywną oraz podwyższoną jakością kształcenia, zwłaszcza zawodowego. W ostatnich latach, po przeprowadzonych reformach szkolnictwa doprowadzono do znacznego obniżenia znaczenia edukacji zawodowej z jej dużą marginalizacją i brakiem nowatorskiej oferty w zakresie kształcenia profesjonalnego i kształcenia ustawicznego. Praktyka gospodarcza obrazuje, że wartość dodaną dla gospodarki tworzą wysokiej klasy specjaliści o wysokim poziomie kompetencji i kwalifikacji, które zdobywa się nie tylko w teorii, ale przede wszystkim nabywa w procesie praktyki. Stąd bardzo istotnym elementem o kluczowym znaczeniu ma jakość kształcenia praktycznego, odpowiedniego przygotowania do wykonywania zawodu oraz dostosowanie kierunków kształcenia do zmieniających się potrzeb i warunków rynkowych.

Inteligentne specjalizacje województwa świętokrzyskiego, takie jak: zasobooszczędne budownictwo, przemysł metalowo–odlewniczy, turystyka zdrowotna i prozdrowotna, nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze, technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT), zrównoważony rozwój energetyczny, branża targowo-kongresowa, medycyna, branża spożywcza, ceramika, kamieniarstwo oraz wzornictwo użytkowe w pewnym stopniu korespondują z rozpoznanymi branżami deficytowymi regionu.

Świętokrzyski Barometr zawodów na 2017¹⁴ rok wśród zawodów nadwyżkowych wskazuje 19 takich zawodów. Do zawodów, w których nadpodaż poszukujących pracy wystąpi we wszystkich powiatach, należeć będą **ekonomiści oraz pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej**. W przypadku ekonomistów nadwyżka wynika z dużej liczby zarówno absolwentów techników, jak i specjalistów kończących wyższe uczelnie. Nadpodaż w przypadku drugiej profesji wiąże się z dużą popularnością zawodu szkolnego technik hotelarstwa. Po ukończeniu szkoły w tym zawodzie znaczna grupa absolwentów nie jest w stanie znaleźć zatrudnienia w branży turystycznej. Problem w znalezieniu zatrudnienia (dotyczy zawodów, w których nadwyżka prognozowana jest w co najmniej 8 powiatach) będą mieli bezrobotni:

specjaliści z dziedzin społecznych (filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy oraz socjologowie i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych),

specjaliści nauczania i wychowania (pedagodzy, nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących oraz nauczyciele nauczania początkowego),

urzędnicy i specjaliści związani z usługami publicznymi (pracownicy socjalni, pracownicy administracyjni i biurowi, specjaliści administracji publicznej),

poszukujący zatrudnienia w branży rolniczej (rolnicy i hodowcy oraz specjaliści rolnictwa i leśnictwa).

Trudności w znalezieniu i podjęciu pracy nie ominą absolwentów szkół średnich zawodowych, głównie **techników technologii żywności, techników żywienia i gospodarstwa domowego** (specjalistów technologii żywności i żywienia), **techników bezpieczeństwa i higieny pracy, techników ochrony środowiska** (pracowników ds. ochrony środowiska i BHP), **techników mechaników, techników informatyków oraz techników budownictwa**. Liczne roczniki kończących szkołę w tych zawodach zasilają szeregi bezrobotnych, często pozostając w rejestrach przez długi czas. Ich szanse na zatrudnienie

¹⁴ Ibidem.

w swoim zawodzie są niewielkie, ze względu na brak doświadczenia i praktycznych umiejętności. W 2017 roku nadwyżka poszukujących pracy będzie miała miejsce również w przypadku **inżynierów inżynierii środowiska** (wynika z dużej liczby absolwentów oraz małej liczby ofert pracy) oraz **obuwników** (zapotrzebowanie jest znikome, a bezrobotni to często osoby powyżej 50 roku życia, długotrwale pozostające bez pracy).

Prognozowana nadwyżka pracowników w Kielcach i w powiecie kieleckim wystąpi w następujących specjalnościach i zawodach:

specjaliści z dziedzin społecznych: filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy, bibliotekoznawcy, bibliotekarze i specjaliści informacji naukowej, socjologowie i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych, pracownicy socjalni,

specjaliści nauczania i wychowania: geografowie, nauczyciele nauczania początkowego, nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących, pedagogowie,

urzędnicy i specjaliści związani z usługami publicznymi: pracownicy administracyjni i biurowi, pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej, pracownicy poczty, pracownicy służb mundurowych, dziennikarze i redaktorzy, operatorzy aparatury medycznej, dekoratorzy wnętrz i konserwatorzy zabytków, specjaliści telekomunikacji

pracownicy branży rolniczej i pokrewne: biologowie, biotechnolodzy, biochemicy, inżynierowie inżynierii środowiska, meteorolodzy, pracownicy ds. ochrony środowiska i BHP, pracownicy przetwórstwa spożywczego, specjaliści rolnictwa i leśnictwa.

Podobnie, jak w całym województwie, w Kielcach i powiecie kieleckim problemy z zatrudnieniem mogą mieć: **ekonomiści, specjaliści technologii żywności i żywienia, filolodzy i tłumacze, geodeci i kartografowie, inżynierowie chemicy i chemicy, geolodzy, plastycy, obuwnicy, posadzkarze, technicy budownictwa, ceramicy i rzemieślnicy obróbki szkła.**

5. SEKTOR SZYBKIEGO ROZWOJU I INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI.

Zgodnie z definicją zaproponowaną przez OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – skrót z j. ang. *Organization for Economic Co-operation and Development*) w 2007 roku – która, niezależnie od jej powszechności, nie wyparła dotychczas stosowanych powszechnie metod identyfikacji tej klasy przedsiębiorstw – HGE (przedsiębiorstwa wysokiego wzrostu - skrót z j. ang. *high growth enterprises*), jako firm charakteryzujących się wzrostem przychodów ze sprzedaży lub zatrudnienia na poziomie większym niż 20% średniorocznie w okresie trzech kolejnych lat¹⁵. Definicja OECD zakłada, że przy identyfikacji firm HGE brać można pod uwagę jednostki zatrudniające w momencie startu wysokiego wzrostu minimum 10 osób, czyli z góry odrzuca ona przedsiębiorstwa, które w roku poprzedzającym silny wzrost były mikroprzedsiębiorstwami¹⁶. Jest to jej wadą, ale prezentowanie

¹⁵ „Przedsiębiorstwa wysokiego wzrostu w Polsce”, Raport przygotowany przez Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, PARP, Warszawa, 2014 r.

¹⁶ Mikroprzedsiębiorstwa to klasa firm o zatrudnieniu 0-9 osób.

takiego podejścia jest uzasadnione, chodzi bowiem o uniknięcie uznania za HGE firmę wysokiego wzrostu tylko z tytułu niskiej bazy, do której odnosi się przyrost zatrudnienia. Jeśli firmy HGE są bardzo młode, tj. działają na rynku nie dłużej niż pięć lat, wówczas nazywane są gazelami.

Badania pokazują jednoznacznie, że przedsiębiorstwa wysokiego wzrostu przyczyniają się ponadprzeciętnie do tworzenia nowych miejsc pracy, wzrostu konkurencyjności i innowacyjności gospodarek, a w konsekwencji do wzrostu gospodarczego. W związku z tym przyciągają one uwagę osób zajmujących się sprawami gospodarczymi i decydentów, którzy szukają instrumentów wsparcia mających na celu sprzyjanie utrzymaniu wysokiego wzrostu tej grupy firm, a także wzrost liczebny firm HGE. Przedsiębiorstwa wysokiego wzrostu w każdej gospodarce stanowią niewielki odsetek wszystkich działających przedsiębiorstw. Z badań obejmujących sektor przedsiębiorstw w rozwiniętych krajach europejskich, USA i Kanadzie wynika, że są to przeważnie firmy małe, rzadziej średnie oraz względnie młode. Firmy te nie występują tylko w niektórych branżach (w związku z ich specyfiką), a w szczególności, że są skupione w sektorach wysokiej technologii. Badania pokazują, że firmy wysokiego wzrostu występują we wszystkich branżach i sektorach gospodarki, ale jest ich relatywnie więcej w usługach, zwłaszcza B2B oraz w bardziej dynamicznych branżach i w branżach niszowych pozostających w stagnacji. Statystyki dla Polski wskazują, że nasza gospodarka nie odbiega od wzorców charakterystycznych dla krajów rozwiniętych gospodarczo. Choć nie prowadzono dotąd badań porównawczych (polskiego sektora firm HGE na tle innych krajów), to na podstawie analiz pośrednich można wnioskować, że sektor firm wysokiego wzrostu w Polsce jest nieco większy niż w rozwiniętych krajach europejskich, co można tłumaczyć sytuacją „doganiania” (ang. *catching up*) gospodarek krajów bardziej rozwiniętych. Przedsiębiorstwa wysokiego wzrostu nie stanowią odrębnej grupy przedsiębiorstw oraz nie posiadają specyficznych cech. Istnieje natomiast taka sytuacja, że niektóre, raczej nieliczne, przedsiębiorstwa doświadczają w swoim życiu fazy dynamicznego rozwoju, i w tym sensie stają się na pewien czas firmami HGE. Na podstawie odpowiednich badań zostało stwierdzone, jakimi cechami takie firmy zazwyczaj się wyróżniają. Przedsiębiorstwa wysokiego wzrostu są to z reguły firmy innowacyjne, a różnego typu innowacje zdają się być kluczową, choć oczywiście nie jedyną determinantą dynamicznego wzrostu. Zostało wykazane, że dla wysokiego wzrostu firm zasadnicze znaczenie mają uwarunkowania wewnętrzne, czyli czynniki tkwiące w samej firmie. Szczególną rolę odgrywa osoba właściciela-menedżera. To właśnie jego determinacja i ambicje, połączone z wcześniejszym doświadczeniem zawodowym i umiejętnościami menedżerskimi (oraz zwykle wyższym wykształceniem) łącznie przekładają się na wysoką dynamikę wzrostu firmy. Ambitny i przedsiębiorczy lider przedsięwzięcia biznesowego¹⁷ w pojedynkę nie jest w stanie zapewnić sobie sukcesu – jego współpracownicy powinni również wykazywać się przedsiębiorczością i kreatywnością; to wskazuje jednak, że zarządzający przedsiębiorstwem musi mieć także umiejętność dobierania sobie właściwych dla przedsięwzięcia osób. Badacze wskazują także na konieczność włączania pracowników w proces zarządzania przedsiębiorstwem i ciągłego dostosowywania strategii do aktualnych wyzwań. Firmy wysokiego wzrostu działają w konkretnym otoczeniu, stąd na ich rozwój mają istotny wpływ różnego rodzaju czynniki (determinanty) zewnętrzne. Niezwykle ważna jest rola otoczenia regulacyjnego. Choć

¹⁷ W literaturze zwraca się uwagę, że autorów sukcesów gospodarczych cechuje tzw. ambitna przedsiębiorczość, czyli jednocześnie wysoki poziom motywacji do osiągnięcia wysokich wyników i wysoki poziom pragnienia bycia przedsiębiorcą (Stam et al., 2012)

wpływa ono na wszystkie podmioty, to obostrzenia regulacyjne i koszty administracyjne stanowią barierę szczególnie utrudniającą wysoki wzrost przedsiębiorstw. W związku z tym, że firmy HGE muszą mieć możliwość łatwego dostosowania zatrudnienia czynników produkcji do strategii i sytuacji na rynku, istotne znaczenie ma w szczególności elastyczność rynku pracy. Szybki wzrost firmy nie jest również możliwy bez odpowiedniego kapitału, stąd też możliwość uzyskania zewnętrznego finansowania odgrywa ważną rolę w osiągnięciu znaczącej dynamiki przychodów i zatrudnienia. Ma to szczególne znaczenie właśnie w przypadku małych i młodych firm wprowadzających nowatorskie rozwiązania, którym może być trudno o pozyskanie inwestora, czy otrzymanie kredytu bankowego. W przypadku zewnętrznych czynników wpływających na perspektywy wzrostu firm nie bez znaczenia jest również ich lokalizacja geograficzna oraz infrastruktura, do której mają dostęp. Podkreśla się często rolę działalności firm w klastrach – sieciach firm o wysokiej specjalizacji, które zyskują na zasadzie pozytywnych efektów zewnętrznych dzięki bliskości geograficznej, zwłaszcza w kontekście innowacyjności i wymiany wiedzy. Według danych Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości w województwie świętokrzyskim w 2015 roku zlokalizowanych było 4 klastry¹⁸ oraz inicjatywy klastrowe, czyli sformalizowane organizacje, gromadzące kluczowych graczy klastra na rzecz jego rozwoju. W strukturze branżowej klastrów regionu świętokrzyskiego występują specjalności: budownictwo i architektura (Klaster budowlany INNOWATOR, Klaster Integrator, Integrator Świętokrzysko-Mazowiecki klaster budowlany), energetyka, ciepłownictwo, OZE (Konsorcjum „Biomasa Świętokrzyska”, Świętokrzysko-Podkarpacki Klaster Energetyczny), medycyna, biomedycyna, turystyka medyczna (Klaster Nauka Medycyna i Nowoczesne Technologie, Innowacyjny Klaster Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska - Perły Polski Wschodniej – PO RPW 2011, Klaster Turystyki i Rozwoju Regionalnego „Słońce Regionu”) i usługi biznesowe, edukacja. Branże klastrów można zestawić z inteligentnymi specjalizacjami w poszczególnych regionach. Należy jednak pamiętać, że specjalizacje gospodarcze deklarowane przez klastry stanowią odzwierciedlenie klasyfikacji, takich jak np. PKD czy EKD, podczas gdy inteligentne specjalizacje należy rozumieć raczej, jako obszary nauki i technologii. Określenie inteligentnej specjalizacji zależy od zastosowanego podejścia w danym regionie – niektóre inteligentne specjalizacje rozwijają istniejące działy gospodarki, inne są międzysektorowe/multisektorowe, a jeszcze inne zostały wyznaczone w oparciu o technologie. Zestawiając branże klastrów występujących w regionach z inteligentnymi specjalizacjami można zauważyć, że największa zbieżność występuje w województwach śląskim i pomorskim, a także w kujawsko-pomorskim, lubelskim, łódzkim, opolskim i świętokrzyskim. Natomiast klastry w województwach warmińsko-mazurskim i lubuskim w najmniejszym stopniu wpisują się w specjalizacje regionalne. Branże reprezentowane przez klastry w województwie świętokrzyskim w zestawieniu z inteligentnymi specjalizacjami przedstawiają się następująco: Zasobooszczędne budownictwo, przemysł metalowo–odlewniczy, turystyka zdrowotna i prozdrowotna, nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze, technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT) (Powiązanie Kooperacyjne na rzecz Teleinformatyki Net4Work), zrównoważony rozwój energetyczny, branża targowo-kongresowa. Pozostałe branże tj.: medycyna (Klaster Nauka Medycyna i Nowoczesne Technologie), spożywcza (Pomidor z ziemi sandomierskiej), ceramika (Grono Ceramiczne Końskie – Opoczno), kamieniarstwo („Dolina Piaskowca”) oraz wzornictwo użytkowe (Klaster Labdesign – PO RPW 2011) reprezentowane są

¹⁸ Buczyńska G., Frączek D., Kryjom P. „Raport z inwentaryzacji klastrów w Polsce w 2015 r.”, Warszawa, 2016 r.

w regionie przez pojedyncze klastry lub inicjatywy klastrowe. Dla osiągnięcia wysokiego wzrostu ma jednak znaczenie współpraca między firmami w różnych wymiarach, nie tylko w ramach klastrów – sieci współpracy, związków kooperacyjnych i sojuszy strategicznych firm (również międzynarodowych), stanowią istotny kanał oddziaływania na perspektywy rozwojowe firm. Jak pokazują badania, na wyniki firm ma również znaczący wpływ współpraca na linii biznes-nauka. Nie do przecenienia są także uwarunkowania społeczne: poziom kapitału społecznego oraz kultura przedsiębiorczości w danym państwie.

Przykładem firm wysokiego wzrostu są centra usług BPO/SSC (z j. angielskiego Business Process Outsourcing i Shared Services Centers)¹⁹, czyli w uproszczeniu outsourcing, a to z kolei oznacza wyzbycie się przez daną firmę jakiejś części swojej działalności, np. usług IT, księgowości, kadr, telemarketingu. Firmy stosujące model BPO rezygnują z ww. działów w ramach swoich struktur i zakupują je u wyspecjalizowanych zewnętrznych usługodawców, często zlokalizowanych w innych krajach, a wręcz na innych kontynentach. Typowym przykładem kraju słynącego z oferowania usług outsourcingowych są Indie, które mają rozbudowany sektor centrów usług IT obsługujących wiele światowych korporacji. Natomiast SSC oznacza centra usług wspólnych (Shared Services Centers). Są to wydzielone ośrodki usługowe pracujące na zlecenie macierzystej organizacji, którą na ogół jest międzynarodowy koncern posiadający oddziały w wielu państwach. Mamy tu więc do czynienia ze swego rodzaju outsourcingiem w ramach tej samej korporacji X, która decyduje, że zamiast powielać działy IT we wszystkich krajach, stworzy jedno własne centrum IT w Polsce, które będzie obsługiwać wszystkie oddziały firmy X na całym świecie. Różnica w stosunku do BPO polega więc na tym, że firma X nie zdaje się na zewnętrznego dostawcę Y, lecz zamawia pewne usługi w swoim zagranicznym centrum usług. Trend biznesowy BPO/SSC wziął się z dążenia do redukcji kosztów i skłonności do przekazywania obszarów działalności firmy, które nie stanowią jej „core business”, czyli nie są dla niej strategicznie ważne do zewnętrznego podmiotu. Zasadniczo ten model biznesowy, sprawiający, że w Polsce, a w szczególności w województwie świętokrzyskim powstają nowe miejsca pracy, jest pozytywny. Jednak negatywną stroną jest fakt, że usługi dla biznesu rozwijają się tylko w krajach o niskim poziomie płac. **Zatem Polska i województwo jest atrakcyjne jako miejsce centrów usług dzięki niskim płacom i dość elastycznym możliwościom pozbywania się pracowników, którzy nierzadko pracują na zlecenie, a nie na umowę stałą. Im bardziej płace będą wzrastały, tym mniej będziemy atrakcyjni dla centrów usług. Kielce, jako stolica regionu świętokrzyskiego oraz gminy zrzeszone w KOF, to miejsca przyjazne dla biznesu i nowoczesnych usług outsourcingowych, otwarte na innowacje, wspierające przedsiębiorczość, będące gospodarzem wielu ciekawych inicjatyw kulturalnych. Miasto, udostępniając doskonale przygotowane dla usług outsourcingowych powierzchnie biurowe, stanowi alternatywę dla dużych ośrodków, przede wszystkim ze względu na atrakcyjne ceny powierzchni i konkurencyjne koszty wynagrodzeń. Infrastruktura biznesowa, w tym transport publiczny i nowoczesnie zmodernizowany system dróg, jest mocną stroną Kielc i ma duże znaczenie dla zrównoważonego rozwoju miasta²⁰. Na potencjał Kielc w obszarze nowoczesnych usług outsourcingowych istotny wpływ ma także zakończony w 2013 roku projekt: „e-Świętokrzyskie – budowa sieci światłowodowych wraz z urządzeniami na terenie Miasta**

¹⁹ <http://pracanowa.blox.pl/2014/01/Niedawno-8222Rzeczpospolita8221-podala-ze-zadna.html>

²⁰ „Focus on Kielce”, styczeń 2017, broszura Fundacji Pro Progressio, www.proprogressio.pl

Kielce”, dzięki któremu wybudowano infrastrukturę teleinformatyczną o łącznej długości 79 km, z której korzystają kieleckie szkoły, instytucje i firmy. Wprowadzana Platforma Smart City to kolejny projekt, który przyczyni się do rozwoju systemu inteligentnego zarządzania miastem. W Kielcach znajduje się 24 firmy oferujące nowoczesne usługi dla biznesu.

Tabela. Firmy i oferowane usługi outsourcingowe.

Organizacja	Usługi
Call Center Inter Galactica	BPO/SSC
BPO Center Poland	BPO/SSC
Medicover	BPO/SSC
Sanek	BPO/SSC
Altar CC	BPO/SSC
Telbridge	BPO/SSC
Transition Technologies	ITO
Comarch	ITO
Infover	ITO
Albit	ITO
Wirtuale	ITO
Infonetax	ITO
BC&O Polska	ITO
ZETO SA	ITO
Mansourcing	ITO
Nitro Digital	ITO
MJ Systems	ITO
Complex Computers	ITO
PT-I Zubi	ITO
Biomedic Info	ITO
ITCO	ITO
TMF Group	F&A
Biurex	F&A
Business Impel	F&A

Źródło: „Focus on Kielce”, Fundacja Pro Progressio.

6. ANALIZA ZAPOTRZEBOWANIA NA WYKSZTAŁCENIE W OBSZARZE FUNKCJONALNYM KIELC

Dynamika zmian na rynku pracy jest coraz szybsza, co oznacza także szybką dezaktualizację i przedawnianie się posiadanego wykształcenia oraz istniejących kompetencji, a w konsekwencji rosnący popyt na zdobywanie nowych obszarów wiedzy i umiejętności. Spowodowane zmianami demograficznymi zmniejszenie się zasobów pracy oznacza potrzebę inwestowania w zwiększanie wykształcenia oraz rozwój umiejętności i kompetencji osób w całym przebiegu ich życia zawodowego, które często wydłuża się ze względu na wydłużający się wiek emerytalny i aktywność ludzi starszych. Umiejętności, nabyte w trakcie nauki w młodości dezaktualizują się. Pojawiają się niedobory i luki w zakresie popytu na kompetencje, co z kolei przekłada się na funkcjonowanie przedsiębiorstw. Potrzeba uczenia się przez całe życie staje się ważnym elementem perspektywy rozwoju społecznego i gospodarczego. Znaczenie umiejętności i kompetencji, nie tylko związanych z posiadanym poziomem wykształcenia, znajduje coraz większe zrozumienie zarówno w strategiach międzynarodowych i krajowych, jak również w obszarze badań. Zapotrzebowanie na umiejętności obrazuje rynek, na którym główne role grają pracodawcy, obecni i przyszli pracownicy oraz instytucje rządowe. Rynek edukacji i szkoleń jest niedoskonały, co oznacza potrzebę interwencji zewnętrznych w celu korygowania deficytów i lepszego dopasowania popytu i podaży wykształcenia, kompetencji i umiejętności do wymogów rynkowych. Potrzeba lepszego dostosowania wykształcenia, umiejętności i kompetencji do potrzeb rynków pracy jest wyzwaniem nie tylko krajowym, ale również regionalnym, co znajduje odzwierciedlenie w dokumentach i strategiach wojewódzkich, czy Unii Europejskiej. Zarówno strategie unijne, jak i stosowane na poziomie krajowym i regionalnym modele rozwoju uwzględniają potrzebę dostosowania popytu na wykształcenie i umiejętności, a także ich podaży tak, aby unikać pojawiających się niedostosowań oraz wspierać wzrost gospodarczy i społeczny²¹.

W Polsce obserwujemy szybki wzrost podaży kwalifikacji na najwyższych poziomach. Absolwenci kończący szkoły wyższe zasilają rynek pracy. Pracodawcy również zwiększają popyt na kwalifikacje na wyższym poziomie, często traktując osoby z wykształceniem wyższym, jako posiadające poszukiwane umiejętności miękkie, związane np. z umiejętnością nabywania nowych kompetencji. Wpływa to na wzrost udziału pracowników z wyższym wykształceniem we wszystkich sektorach gospodarki, przede wszystkim w usługach nierynkowych oraz rynkowych.

Wykształcenie i kompetencje to jedne z ważniejszych inwestycji społecznych, mające swoje odzwierciedlenie zarówno w sferze gospodarczej, jak i politycznej. Ogromną rolę odgrywa nie tylko wykształcenie na poziomie wyższym, ale także wszystkie inne etapy edukacji i wykształcenia. Nie bez znaczenia pozostaje również pierwszy i w zasadzie bazowy etap edukacji przedszkolnej, ale także edukacja realizowana w szkołach podstawowych, gimnazjach, czy w szkołach zawodowych i ponadgimnazjalnych.

²¹ „Popyt na kompetencje i kwalifikacje oraz ich podaż – wnioski z badań”, A. Chłoń-Domińczak (red.), Instytut Badań Edukacyjnych, 2015, Warszawa.

W gminach Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat przypadająca na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego, najlepiej przedstawiała się w 2015 r. w m. Kielce (0,93) i w gminie Morawica (0,96), najgorzej zaś w gminie Miedziana Góra (2,74) i w gminie Strawczyn (2,26).

Na terenie KOF w 2015 r. było 114 szkół podstawowych, do których uczęszczało 20 212 uczniów. Współczynnik scholaryzacji brutto w KOF w 2015 r. wynosił 89% i był niższy niż w 2014 r. o prawie 5% (93,67%). Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w gminie Sitkówka-Nowiny, gdzie wynosił w 2015 r. prawie 107% oraz w Zagnańsku (94,13) i w Kielcach (92,07%). W tym samym roku było w KOF 67 gimnazjów, do których uczęszczało 9 122. Należy w tym miejscu zauważyć, że liczba uczniów w gimnazjach zmalała w stosunku do roku 2014 o 210. Współczynnik scholaryzacji w gimnazjach KOF wynosił w 2015 r. 87,87% i był niewiele niższy niż w 2014 r. (88,25%). Najwyższa wartość wystąpiła w Kielcach (110,45%) i w gminie Miedziana Góra (98,05%), zaś najniższa w gminie Masłów (61,40%) i Górno (69,39%).

Licea ogólnokształcące w gminach KOF znajdują się głównie w Kielcach (28 w 2015 i 31 w 2014 r.), ale także w Chmielniku (3) i w Chęcinach (1). Ogólnie w roku 2015 było ich 32, gdzie uczęszczało łącznie 7 736 (o 364 uczniów mniej niż w 2014 r. – 8 100), zaś absolwenci to 2 625 osób w 2015 (tylko o 38 mniej niż w 2014 r. – 2 663).

W regionie świętokrzyskim znajdowało się w 2015 r. 14 szkół wyższych, w których studiowało ogółem 26 966 osób, zaś ukończyło uczelnię wyższą 9 779 absolwentów. Uczelnie wyższe w województwie zlokalizowane są przede wszystkim w Kielcach. Według danych GUS w województwie świętokrzyskim w 2015 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało 78 absolwentów studiów wyższych. Stawiało to region na 13 miejscu wśród polskich województw. Średnia dla kraju wynosiła 103. Jeszcze mniej korzystna sytuacja odnotowana została wśród studentów szkół wyższych na 10 tys. mieszkańców. W 2015 r. w regionie wskaźnik ten wyniósł 214 osób i był jednym z niższych w Polsce (gorzej jedynie w województwie lubuskim 162). Warty podkreślenia jest również fakt, że w przypadku obu tych wskaźników w odniesieniu do regionu świętokrzyskiego z roku na rok systematycznie ich wartość spada. Dużo korzystniej dla regionu przedstawiają się dane dotyczące studiów technicznych. W 2015 r. w województwie świętokrzyskim odsetek absolwentów studiów na kierunkach technicznych i przyrodniczych wyniósł 30,7%, co dawało 3 pozycję wśród województw i najwyższy wskaźnik wśród województw Polski Wschodniej. Wskaźnik ogólnopolski w tym okresie był również niższy i wyniósł 26,8%. Jednym z ważniejszych wskaźników z pogranicza edukacji i jakości kapitału ludzkiego jest ilość tzw. *zasobów ludzkich dla nauki i techniki* (HRST). Liczba osób stanowiących zasoby ludzkie dla nauki i techniki w procencie ogółu osób aktywnych zawodowo w 2013 r. w województwie świętokrzyskim wynosiła 41,4%. Plasowało to region na 8 miejscu wśród polskich województw.

W ostatnich latach podejmowanych jest wiele działań przez jednostki samorządu terytorialnego przy jednoczesnych możliwościach wykorzystania zewnętrznego dofinansowania, w celu podniesienia poziomu wyposażenia oraz realizację inwestycji w infrastrukturę edukacyjną. Niezależnie od tego, w dalszym ciągu część szkół i placówek oświatowych odbiega od wymaganych standardów w zakresie bazy dydaktycznej i materiałów, w tym na przykład nie są one wyposażone w zadowalającą ilość sprzętu komputerowego oraz sprzętu komputerowego posiadającego dostęp do Internetu. Na terenie KOF w 2012 r.²² średnio na 21 uczniów przypadał jeden komputer z dostępem do Internetu przeznaczony dla uczniów, przy średniej krajowej wynoszącej 16²³.

Wyniki egzaminacyjne osiągane przez uczniów szkół podstawowych wykazały w 2014 r., że test szóstoklasistów najlepiej zdali uczniowie z Kielc i ich wynik jest znacznie wyższy niż średnia krajowa. Najgorzej w tym zakresie wypadli uczniowie z gminy Chmielnik, Piekoszów, Strawczyn i Daleszyce, gdzie wyniki były niższe niż średnia krajowa. Należy wspomnieć w tym miejscu, iż od 2017 r. zostaje zniesiony obowiązek przeprowadzania tych sprawdzianów po szóstej klasie. Wyniki egzaminów gimnazjalnych przedstawiają odmienny obraz. Najlepsze wyniki zdawalności w 2014 r. w zakresie języka polskiego, matematyki i przedmiotów przyrodniczych osiągnęli uczniowie z gminy Miedziana Góra, zaś porównywalne wyniki osiągnęli uczniowie z Kielc i z gminy Zagnańsk. Najstąbiej egzamin gimnazjalny zdali uczniowie z gminy Chęciny, Mastów i Sitkówka-Nowiny. Niepokojącym jest fakt, że wyniki egzaminów w wielu gminach nie są nawet zbliżone do średnich krajowych. **Ogólnie w gminach KOF, w obszarze edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, na bazie diagnoz i propozycji projektów zgłoszonych przez te gminy²⁴ można wnioskować, że problematyczna jest istniejąca infrastruktura, która, podobnie, jak jakość kształcenia, wymaga poprawy.**

Z posiadanym wykształceniem bezpośrednio wiąże się poziom bezrobocia. Zagrożone są nim przede wszystkim osoby legitymujące się niskim poziomem wykształcenia. Zróżnicowanie stopy bezrobocia w III kwartale 2016 r.²⁵ występowało w zależności od poziomu wykształcenia. Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano wśród osób najstąbiej wykształconych (gimnazjalne, podstawowe, niepełne podstawowe lub bez wykształcenia szkolnego) – 14,3%, przy czym obniżyła się ona o 0,3 p.proc. Największa poprawa sytuacji w odniesieniu do poprzednich okresów, nastąpiła wśród posiadających wykształcenie średnie ogólnokształcące, dla których stopa bezrobocia zmalała o 6,8 p.proc. Najwyższy wzrost stopy bezrobocia wystąpił wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – o 3,5 p. proc. Pod względem wykształcenia mieszkańców KOF zostały zaobserwowane znaczące różnice w poziomie powiatów miasto Kielce i powiat kielecki²⁶. W powiecie miasto Kielce prawie ¼ mieszkańców stanowią osoby z wykształceniem wyższym, a osoby bez wykształcenia, z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym stanowią 13% populacji. Odwrotna sytuacja występuje w powiecie kieleckim, gdzie wykształcenie wyższe posiada jedynie 11% ludności, a wykształcenie podstawowe i gimnazjalne oraz osoby bez wykształcenia stanowią aż 28% populacji.

²² Ostatnie dostępne dane w BDL.

²³ „Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020”, DPR, grudzień 2015 r.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Informacja sygnałna, Urząd Statystyczny, Kielce, grudzień 2016 r.

²⁶ Dane BDL ze spisu powszechnego.

7. WNIOSKI.

W większości gmin KOF w badanym okresie 2015 r. liczba mieszkańców minimalnie wzrastała, ale mogło to mieć miejsce kosztem miasta Kielc, gdzie liczba mieszkańców nieznacznie spadała w kolejnych latach. Prawdopodobnym jest, aby mieszkańcy Kielc przeprowadzili się na tereny podmiejskie, do innych gmin KOF. Trend ten jest dość naturalny dla obszarów, na których występują procesy aglomeracyjne, powinien jednak prowadzić do rozpoczęcia realizacji polityki zatrzymywania mieszkańców w obszarze kluczowym tak, aby nie doprowadzać w bliskiej przyszłości do wyludnienia, a co za tym idzie, do zapaści społeczno-gospodarczej centrum miasta metropolitarne. Porównanie gmin KOF pod względem potencjału demograficznego (z wyłączeniem Kielc, jako miasta metropolitarne mającego przeważającą liczbę mieszkańców) wskazuje, iż do gmin większych, o liczbie ludności powyżej średniej dla omawianego obszaru można zaliczyć gminy: Chęciny, Daleszyce, Górnio, Morawica, Piekoszów i Zagnańsk. Najmniejszą gminą KOF jest Sitkówka-Nowiny.

W gospodarce województwa na przestrzeni ostatnich lat koniunktura gospodarcza charakteryzowała się zróżnicowaniem²⁷. W sferze produkcji pomimo wyhamowania utrzymał się wzrost produkcji przemysłowej, natomiast produkcja budowlano-montażowa malała w kolejnych latach z rzędu. W dalszym ciągu istotne różnice notowano także w sytuacji poszczególnych sekcji sektora usług.

Poza Kielcami, jako miastem metropolitarne, gdzie został zanotowany wyraźny wzrost podmiotów gospodarczych, największa ich liczba była w 2015 r. w gminach: Daleszyce, Morawica i Piekoszów. Najmniej przedsiębiorców prywatnych było w 2015 r. w gminach: Sitkówka-Nowiny, Chmielnik oraz Strawczyn i Zagnańsk. Najwyższy wskaźnik przedsiębiorczości gmin KOF, poza miastem Kielce, odnotowany został w 2014 r. w gminie Masłów, Sitkówka-Nowiny i Miedziana Góra, zaś w 2015 r. także w Masławie, Miedzianej Górze i w Morawicy.

Stan bezrobocia w gminach Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego jest niekorzystny, zwłaszcza, jeśli chodzi o bezrobotnych w tzw. wieku „mobilnym”, czyli 18-44 lata. Stopa bezrobocia w tym przedziale wiekowym we wszystkich gminach KOF znacznie przekracza 50%. Najgorzej sytuacja wygląda w gminie Górnio, Strawczyn, Masłów, Daleszyce i Morawica. Najwyższy procentowy udział bezrobotnych w stosunku do liczby ludności wśród gmin KOF znajduje się w gminie Daleszyce, Chmielnik i Strawczyn. Najniższy odsetek bezrobotnych jest w gminach: Morawica, Sitkówka-Nowiny i Górnio.

W okresie kilku ostatnich lat przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto zwiększyło się w ujęciu rocznym i ukształtowało się w listopadzie 2016 r. na poziomie 3 658,72 zł. Było zatem o 3,5% wyższe niż w odpowiednim okresie 2015 r. Skala tego wzrostu była wyraźnie wyższa od obserwowanej w latach 2013-2014, co oznacza, że zanotowano również widoczny wzrost wynagrodzeń w ujęciu realnym. Zmniejszył się dystans dzielący województwo od średniej krajowej. Zwiększeniu uległo przeciętne wynagrodzenie za godzinę pracy przy jednoczesnym skróceniu przepracowanego czasu.

Pogłębiał się spadek cen towarów i usług konsumpcyjnych pogłębił się. Nadal spadały ceny towarów i usług związanych z transportem.

²⁷ Aktywność ekonomiczna ludności w województwie świętokrzyskim w II kwartale 2016 r., Urząd Statystyczny, Kielce, wrzesień 2016 r.

Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu utrzymywała się na stosunkowo niskim poziomie, jednak powoli zwiększała się. Decydujący wpływ na uzyskanie nieco wyższej dynamiki produkcji sprzedanej miało przetwórstwo przemysłowe.

W dalszym ciągu trudna sytuacja panowała w budownictwie, gdzie odnotowano spadek produkcji budowlano-montażowej. Spadła także sprzedaż w budownictwie. Spadek produkcji budowlano-montażowej to przede wszystkim wynik jej ograniczenia w przedsiębiorstwach zajmujących się głównie budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej.

W budownictwie mieszkaniowym – po wzroście w 2014 r. – notowano spadek liczby mieszkań oddanych do użytkowania w 2015 r. – o 3,5%.

Jak wynika z danych, oprócz Kielc – miasta metropolitarne – najwięcej mieszkań oddano w 2015 r. w gminie Sitkówka-Nowiny i Morawica, przy czym w tej ostatniej gminie nieznacznie zmalała ta liczba (o 3) w stosunku do 2014 r., zaś w gminie Sitkówka-Nowiny odnotowany został rewelacyjnie duży wzrost, aż o 92 mieszkania (w 2014 r. tylko 26 mieszkań, w 2015 r. 118). Najmniej mieszkań oddano do użytkowania w 2015 r. w gminach: Strawczyn, Zagnańsk i Chmielnik, jednak należy zaznaczyć, że w odniesieniu do 2014 r. w gminach tych wzrosła liczba oddanych mieszkań.

W kolejnych latach w województwie świętokrzyskim zanotowano spadek wartości sprzedaży detalicznej, co kontrastowało z sytuacją w kraju, gdzie odnotowywano wzrost.

Ogólnie w gminach KOF, w obszarze edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, na bazie diagnoz i propozycji projektów zgłoszonych przez te gminy²⁸ można wnioskować, że problematyczna jest istniejąca infrastruktura, która, podobnie, jak jakość kształcenia, wymaga poprawy.

Z posiadaniem wykształceniem bezpośrednio wiąże się poziom bezrobocia, które może zostać obniżone przy położeniu nacisku i wsparcia mającego na celu podwyższenie poziomu wykształcenia, kwalifikacji i umiejętności oraz kompetencji kluczowych.

W poszczególnych powiatach sytuacja jest znacząco zróżnicowana ze względu na odmienny charakter lokalnych rynków pracy²⁹. Najwięcej zawodów, w których prognozowany jest deficyt, wystąpi w Kielcach i w powiecie kieleckim. Prognozuje się, że w grupie profesji najbardziej poszukiwanych w najbliższych latach będą znajdować się: w branży transportowej kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, w branży budowlano-przemysłowej betoniarze i zbrojarze, ślusarze, spawacze, w branży medycznej pielęgniarzy i położne, lekarze, w branży finansowej samodzielni księgowi, w branży usług i handlu fryzjerzy, kelnerzy i barmani, krawcy i pracownicy produkcji, przedstawiciele handlowi, w branży spożywczej piekarze, masarze i przetwórcy ryb, w branży samochodowej mechanicy pojazdów samochodowych, blacharze i lakiernicy samochodowi.

Do zawodów i kwalifikacji stanowiących nadwyżkę na rynku pracy należą specjaliści z dziedzin społecznych (filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy oraz socjologowie i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych), specjaliści nauczania i wychowania (pedagodzy, nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących oraz nauczyciele nauczania początkowego), urzędnicy i specjaliści związani z usługami publicznymi (pracownicy socjalni, pracownicy administracyjni i biurowi, specjaliści administracji publicznej), poszukujący zatrudnienia w branży rolniczej (rolnicy i hodowcy oraz specjaliści

²⁸ Ibidem.

²⁹ „Barometr zawodów 2017. Raport podsumowujący badanie w województwie świętokrzyskim.” Kraków, 2016 r.

rolnictwa i leśnictwa) oraz **technicy technologii żywności, technicy żywienia i gospodarstwa domowego** (specjaliści technologii żywności i żywienia), **technicy bezpieczeństwa i higieny pracy, technicy ochrony środowiska** (pracownicy ds. ochrony środowiska i BHP), **technicy mechanicy, technicy informatycy oraz technicy budownictwa, a także inżynierowie inżynierii środowiska i obuwicy.**

Przedsiębiorstwa wysokiego wzrostu w każdej gospodarce stanowią niewielki odsetek wszystkich działających przedsiębiorstw. Podobnie jest w województwie świętokrzyskim, a w szczególności w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym. Największą zbieżność branż klastrów można zestawić z inteligentnymi specjalizacjami między innymi w naszym regionie. W województwie świętokrzyskim występują takie właśnie klastry wiążące się z inteligentnymi specjalizacjami. W strukturze branżowej klastrów regionu świętokrzyskiego występują następujące specjalności: budownictwo i architektura, energetyka, ciepłownictwo, OZE, medycyna, biomedycyna, turystyka medyczna i usługi biznesowe, edukacja. **Branże reprezentowane przez klastry w województwie świętokrzyskim w zestawieniu z inteligentnymi specjalizacjami przedstawiają się następująco: Zasobooszczędne budownictwo, przemysł metalowo–odlewniczy, turystyka zdrowotna i prozdrowotna, nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze, technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT), zrównoważony rozwój energetyczny, branża targowo-kongresowa. Pozostałe branże tj.: medyczna, spożywcza, ceramiczna, kamieniarska oraz wzornictwa użytkowego reprezentowane są w regionie przez pojedyncze klastry lub inicjatywy klastrowe.** Dla osiągnięcia wysokiego wzrostu ma jednak znaczenie współpraca między firmami w różnych wymiarach, nie tylko w ramach klastrów – sieci współpracy, związki kooperacyjne i sojusze strategiczne firm, stanowią istotny kanał oddziaływania na perspektywy rozwojowe firm. Jak pokazują badania, na wyniki firm ma również znaczący wpływ współpraca na linii biznes-nauka. Nie do przecenienia są także uwarunkowania społeczne: poziom kapitału społecznego oraz kultura przedsiębiorczości w danym państwie.

W celu zapewnienia długookresowego rozwoju gospodarczego w gminach KOF oraz stałego obniżenia bezrobocia staje się niezbędne zapewnienie wykształcenia i kwalifikacji z nową perspektywą, w innym wymiarze i z progresywną oraz podwyższoną jakością kształcenia, zwłaszcza zawodowego. W ostatnich latach, po przeprowadzonych reformach szkolnictwa doprowadzono do znacznego obniżenia znaczenia edukacji zawodowej z jej dużą marginalizacją i brakiem nowatorskiej oferty w zakresie kształcenia profesjonalnego i kształcenia ustawicznego. Praktyka gospodarcza obrazuje, że wartość dodaną dla gospodarki tworzą wysokiej klasy specjaliści o wysokim poziomie kompetencji i kwalifikacji, które zdobywa się nie tylko w teorii, ale przede wszystkim nabywa w procesie praktyki. Stąd bardzo istotnym elementem o kluczowym znaczeniu ma jakość kształcenia praktycznego, odpowiedniego przygotowania do wykonywania zawodu oraz dostosowanie kierunków kształcenia do zmieniających się potrzeb i warunków rynkowych. Główną potrzebą i zaleceniem jest kształcenie we wszystkich kierunkach i zawodach, które zostały określone i zidentyfikowane, jako zawody deficytowe.

8. BIBLIOGRAFIA

1. Stam E., 2005. The geography of gazelles in The Netherlands, *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, Vol. 96(1), s. 121-127.
2. Stam, E., 2008. Entrepreneurship and Innovation Policy. In: Nooteboom, B. and Stam, E. (eds). *Micro-Foundations for Innovation Policy*. Amsterdam / Chicago: Amsterdam University Press / Chicago University Press. pp. 135-172.
3. Stam, E., Bosma, N., Van Witteloostuijn, A., De Jong, J., Bogaert, S., Edwards, N. & Jaspers, F., 2012. *Ambitious Entrepreneurship. A review of the academic literature and new directions for public policy*. The Hague: Advisory Council for Science and Technology Policy (AWT).
4. Stam E., Garnsey E. 2008. *Entrepreneurship in the Knowledge Economy*.
5. Buczyńska G., Frączek D., Kryjom P. „Raport z inwentaryzacji klastrów w Polsce w 2015 r.”, Warszawa, 2016 r.
6. <http://pracanowa.blox.pl/2014/01/Niedawno-8222Rzeczpospolita8221-podala-ze-zadna.html>

Sporządziła: Ewa Eljasz
Kielce, dn. 27.02.2017 r.